

מדרגות 'קדן טללי מכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• בלק •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתה והמכור

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נדריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר דבי מאיר אביחצידא ז"ע"א

יד | השיבות עבודת ה'
בדור זה
מילוא הדת"א

יב | מעיין שטוב
נציץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

ז | התחזקות באמונה פשוטה
ללא התחכמות
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

בית ישראל | התחזקות באמונה פשוטה ללא התחכמות ..... א
שומר אמונים | התחזקות באמונה בשער הנז"ן ..... א
לקוטי הלכות | המאמין בתמימות הוא כאלו רואה בעיניו ממש ..... ב
צמח ה' לצבי | באור נפלא במאמר בלק בבלעם 'ברח לך אל מקומך' ..... ב
אהל ישכר | שלשה מכללים עומדים בדרך החפץ לעבד את הבורא, והעצה
 כנגדם היא תפלה ..... ב
קדשת לוי | מי שעושה רצון קונו, בכל מצב שמזדמן לו מתבונן מה רצון ה'
 בעת ..... ג
מבשר טוב | תחלת שליטת היצר בזמנים החלשים ומשם נמשך לכל הזמנים ..... ג
לקוטי שיחות | שתי אפנים בקיום המצות: א, על ידי חשבון וטעם, ב, מתוך
 קבלת על ..... ג
אור החיים | בלעם בקש לעצמו את הדרך העליונה ביותר שבמיתות
 הצדיקים ..... ד
סוד ישירים | עמק לבם של ישראל תמיד טהור וזך ..... ד
פתוחי חותם | גם כשישראל בגלות מעלים את נצוצות הקדשה ..... ד
נאמנו מא"ד | ביד כל אדם להושע מפל מצוקותיו על ידי שמיעת ברכות
 בלעם ..... ה
תפארת שמואל | אחדות מביאה להשראת השכינה ..... ה
עירי קדישין | שרש הימים טובים ..... ה
מאור ושמש | בימי בין המצרים יש ללמוד בפשט התורה יותר מבנסתרות וכן
 לעסוק במדות טובות ..... ה
דעת משה | נדרשת שמירה יתרה ..... ה
מעשי צדיקים ..... י
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה ..... יב

דברי אמונה | הזהירות נדרשת מחמת הקדשה הטמונה בהם ..... ה
תולדות יעקב יוסף | בצעירותו זוכר האדם עדין את העולם העליון ..... ה
שפת אמת | על האדם להיות חזק בעבודת ה' ..... ה
דברי אמת | הענוה האמתית ..... ה
תורי זהב | אם נוהג בקדשת המקום מוחלין לו על עונותיו ויוצא מלא זכיות ..... ה
נחל יצחק | המדברים בתפלה מביאים רעה לביתם ולחננוף בניהם ..... ו
נחלת יעקב | יראת מלך מואב שמה לא יקבר משה בארצו ..... ו
מקלו של אהרן | יראת מואב שמה יקבעו ישראל מקומם סמוך לארצו כי רב
 הוא ..... ו
שארית חיים | בלק בקש מבלעם שלפחות יקלל את הערב רב ..... ו
עמק הלכה - טעם מן | ברכותיו של בלעם לא עשו פרות ..... ז
זרע יצחק | בלעם החשיב את עצמו לעקר ..... ז
שתי ידות | שני אפני קללה בעת זעמו של הקב"ה ..... ז
פני יצחק | כחו של בלעם רק בעת זעמו של הקב"ה ..... ז
זבח השלמים | נגיחת שור של ישראל ..... ז
ויאמרו שאול | השראת השכינה על עשרה מישאל ..... ח
ציון במשפט תפדה | אין אדם בא לידי שוגג עד שחוטא תחלה במזיד ..... ח
מפענח צפונות | הכנעת יצר הרע על ידי בתי פנסיות ומדרשות ..... ח
ברית אבות | על ידי הישיבה בבתי פנסיות ומדרשות מתקדשים ומטהרים ..... ח

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים
 הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת בלק

התחזקות באמונה פשוטה

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

התחזקות באמונה פשוטה ללא התחכמות

מפרשת בלעם ובלק אנו למדים עד כמה להתחזק באמונה פשוטה בלי התחכמות. וכונת בלעם ובלק היה להכניס ספקות בלבבות בני ישראל, כאשר היה אצלו, כדאיתא 'מי האנשים האלה עמך' (כב ט) – פועמים רואה ופועמים אינו רואה (רש"י שם), ואת המחשבה הזאת רצו להכניס בלבבות בני ישראל.

אבל באמת לא הועילו כלום, כי עקר עבודת בני ישראל באמונה פשוטה בלי התחכמות. וזה דאיתא 'כי לא נחש ביצקב ולא קסם בישראל' (כג כג), ואיתא בגמרא גדרים (לב) כל מי שאינו מנחש מכניסין אותו במחיצה שאפילו מלאכי השרת אינם יכולין לכנס לשם (שנת תש"ט):

שומו ראונו

רבי אהרן ראטה זיע"א

התחזקות באמונה בשער הנו"ן

והנה דע אחי אהובי, כי עכשיו קדם ביאת משיח צדקנו התקון דיקא לעמוד נגד המינות ואפיקורסות וזה תקון הדור, ובה מוציאין ניצוצין קדישין משער הנו"ן, כאשר הבאתי בשם אור החיים הקדוש שצריכים ישראל הקדושים לירד קדם ביאת משיח צדקנו לשער הנו"ן ולהוציא משם בלעם מפיהם, וזה השער הוא מינות ואפיקורסות.

ומי שיפה אמונתו ביותר באמונה פשוטה דיקא, גורם תקון הדור, ולהמעיט הרבה צרות מישראל הקדושים, כי על ידי אמונה פשוטה של בר ישראל הגם מאיש אחד, מציל אמונתו הרבה נפשות מישראל הגם שלא נודע לו.

מאמר הצדיקים שקדם ביאת המשיח
יתרבה הנסיונות באמונה

ועכשיו מתגבר ספקות האמונה חס ושלום בלבבות ישראל, כי כל כחו של קלפת עמלק ללכד עכשיו ורע קדש לתן ספקות בלבבות ישראל הקדושים והתקרירות האמונה, כאשר אמר רבנו הקדוש

ומשגיח בהשגחה עליונה ונפלאה על כל נפש פרטי כדי ללקט הניצוצין, בפרט לטובת עמו ישראל הקדושים ולהצלותיהם ותקוניהם.

ואם באדם פרטי אמרו רבותינו ו"ל (חולין ט:): אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, אם כן כל שכן דבר הנוגע לאנשים הרבה וכל שכן לנשמות הרבה מישראל, וצערן של ישראל.

וכי הוה אמינא שבעולם שחם וחלילה יתסר איזה נכרא אפלו יסורים כל דהו בלי גזרות הקדוש ברוך הוא שנגזר מפי ה' בבית דין של מעלה, ומראשית פזאת הודעת, כי לא די שנתת הגזרה עכשיו, רק בשעת הבריאה עלה לפני בעל הקסד ובעל הרחמן זה הדור האחרון בראש כל הדורות, כי אין בראש אלא מה שבסוף, כדכתיב 'את זה בסופה' (כמדבר כא יד), כי הסוף תכלית הראש, כמו שזה העולם השפל סופא דכל דרגין והוא תכלית ראשית הבריאה, ככה סוף כל הדורות תכלית כל הדורות הקודמים, כי אין בראש אלא מה שבסוף.

כמוכא בעשרה מאמרות (מאמר חיקור דין ח"ב פ"ח) וזה לשונו: אם יתמהמה חכה לו כי בא ולא יאחר מספר הכל "בראשית" עם כללות הפסוק, שזה תכלית הבריאה, עד כאן לשונו.

דהיינו הדור האחרון שיזכו לגאולה במהרה בימינו הוא תכלית הבריאה, הגם שכללות הדור עכשיו הוא בתכלית השפלות, אבל מרבוי הגלים ונסיונות שנגזרפו צרף אחר צרף, ישארו הנשואים מזקק שבעתים מזהירים כאור החמה ולבנה, והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הפתוב לחיים בירושלם' (ישעיה ד א).

לכו זה עבודתנו עכשיו לעמוד בתקף האמונה כל נמוט וכל נרפה חס ושלום. כמו שכתוב (בזה"ק שמות דף ז ע"ב) וזכא מאן דידען בהאי זמנא במהימנותא, עד כאן לשונו, כמוכא בסוף דגאול יחמשפלים יבינו, דהיינו שיכירו וידעו ממקרי הזמן וממאורעותיו שקרבה העת והעונה לפקד פנסת ישראל ולורמם קרנה וכו'.

בעל אור המאיר קדם פטירתו, וכן כמה צדיקים שאמרו זאת, שקדם ביאת המשיח יתרבה המינות עד שמשופרא דשופרא יזדק מפיהם דברי מינות רחמנא לצלן, והראה על תלמידיו באצבעו ואמר שופרא דשופרא כמותכם יתפוצץ מפיהם מינות ואפיקורסות רחמנא לצלן אם לא יזהרו לנפשם.

וכן אמר רבנו הקדוש מריון שהאמונה תהיה כל כך קשה כמו לעלות על כתר גבוה ישר בלי סלם ומדרגות, ושמעתי מזקן אחד ששמע מאחד מבני הקדושים כי באם ירצה איזה בר ישראל לקים איזה מצוה ירדף אחריו היצר עם עגלה בד' סוסים למשכו לאחור, ויש בזה סוד.

ולכאורה איך שיה לומר שחסידים ויראים ידברו דברי מינות חס ושלום, רק הפשט הפשוט מזה כי אמונה ה' הוא דבר עמק מאד ואין מי שימצאנו על שלמות, ובדבר דק מן הדק שמהרס במחשבתו נגד מדותיו ודרכיו יתברך שמו, נתכנה למעלה בזה הרגע בשם מין חס ושלום, הגם לפעמים פונתו לפי דעתו להמליץ על ישראל במליצות, רק שמטיח דברים כלפי מעלה חס ושלום, וזה טעות היצר רחמנא לצלן.

או יושב ומסיע למדברי פאליטיק, או שמכניס באזניו מדבריהם שבהם גנוה הרבה מינות רחמנא לצלן, שמדברים סברות שיהא כך או כך, ומסיח דעתו חס ושלום קצת מתקנות הגאולה על ששמע על רגע דברי אפיקורסות, כאשר אנונינו שומעות ועניינו רואות בעונותינו הרבים פתאות ההמון וטעותיהם ושקריהם שתסמר שערות הראש, שזה יעשה כך, ואם כך יהיה כך.

וה' שכוח מלבבם שה' פעל כל זאת, כמו שכתוב 'ה' איש מלחמה ה' שמו' (שמות טו א), וכמוכא בגמרא (ע"ז ב:) ששיב ה' לעתיד לבא לאמות העולם שוטים שבעולם מלחמות אני עשיתי עד כאן, וכתיב 'אתה ידך גוים הורשת ותטעם תרע לאמים ותשלחם, כי לא בחרבם ירשו ארץ וזרועם לא הושיעה למו כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם' (תהלים מד ג-ד).

וכתיב 'שקר הסוס לתשועה וברב חילו לא ימלט' (תהלים לג יז), כי ה' אלקינו הולך בכבודו בכל המלחמות,

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זי"ע

המאמין בתמימות הוא כאלו רואה בעיניו ממש

שְׁמֵר תם וראה ישר כי אחרית לאיש שְׁלום (תהלים לו לו). 'שְׁמֵר תם', לילך בתמימות להאמין בו יתברך בתמימות, כמו שכתוב 'תמים תהיה עם ה' אֱלֹהֶיךָ' (דברים יח א). וזהו 'וראה ישר', כי אמונת התמימים הוא בחינת ראיה ישרה ופה וברך, כי הם רואים בלישר ומביטים אליו יתברך לבד, ומכונים עיניהם אליו יתברך בדרך ישר מאד בלי שום נטיה אל הצד חס ושלום לימין ולשמאל, כמו שכתוב 'עיניך לנכח יביטו וכו' אל תט ימין ושמאל' (משלי ד כה-כז), כי הם מכונים עיניהם לה' יתברך.

כִּי המאמין באמת הוא אצלו כאלו רואה בעיניו ממש, כמו שכתב רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר. דהינו שענינו מביטים תמיד לה' יתברך לבד בלי שום חקמות וחקירות. רק שמביט וצופה ובוטח בו יתברך באמונה שלמה שכל חיותו ופרנסתו הוא רק ממנו יתברך לבד.

וְעַל ידי זה באמת חוזר האור אליו בבחינת אור הישר ואור החזון בבחינת רצוא ושוב. ועל ידי זה נמשך עליו בחינת השגחה שלמה, דהינו שחוזר ונצטר בעיניו יתברך פנ"ל, ואז מקשר האחרית בראשית, שזהו עקר התכלית שאנו מקוים (הלכות משא ומתן ה"ד):

המחשבות, כי אדרבה על ידי זה מתחזקים יותר ויותר חס ושלום באם יהא במרה שחורה ובעצבות חס וחלילה, רק ישתק וידום לה', ולא ישוב להם ויסיח דעתו בעל כרחו, ולא יהא לו שום עסק עמהם אפלו אם מתחזקים ביותר.

וַיֹּאמֶר, רבונו של עולם גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאין רצוני באלו המחשבות, וברב רחמיה הצילני ממים הזדונים הרוצים לשטפני חס ושלום, כי אני מאמין בך באמונה שלמה וברורה, ובתורתך הקדושה, ובכל דברי הנביאים וכו'.

וּכְבֹּד גלו רבותינו הקדושים שקדם ביאת משיח יתחזק נסיון האמונה למאד, ולא ידענו במה נתנסה עוד, ועד כמה נתנסה ויגיעו נסיונות ישראל הקדושים עוד, וזה העצה היעוצה לעמד בעמודא תקיפא בענין האמונה והאהבה לה', ועליהם אשר מתחזקים באמונה אמר הכתוב 'והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם' (ישעיה ד א).

לְכֹן נתחזק בכל כחנו ולא נירא ולא נפחד משום נסיון, כי כדאי אלקינו שנמסר נפשנו לפניו בכל מסירת נפש כאשר עשו רבותינו ואבותינו הקודמים שמסרו תמיד גופם ונפשם ומאדם לכבוד ה' ושמו הגדול והקדוש שנקרא עלינו, אשר אש ומים לא יכבה גחלת אהבה שיש לנו לה', כדכתיב 'מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוהו וגו'' (שיר השירים ח) (מאמר האמונה):

יקשר עצמו עם אמונה פשוטה שהנחילונו אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב

וְנִתְחַזַּק תמיד בעבודת אלקינו ברוך הוא בשמחה ובאמונה חזקה וברורה, ולא יענה ולא ישיב לשום מחשבה של מינות ושטות שום טענה ומענה, כי הוא סכנה עצומה חס ושלום, כי להיצר יש יותר תרועים.

רַק יקשר עצמו עם אמונה פשוטה שהנחילונו אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ורק כזה ישיב להם, כי אני מרע ישראל עם הקדש המקדשים שמו יתברך בין שבעים אמות, ומסרים גופם ונפשם מעולם לה', והריני כולל עצמי עמהם, ומקשר עצמי עם אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ובכח קדשתם המתפשט בכל העולם ובכל הדורות, ומקשר עצמי בכללות צדיקי דורנו, ועם נשמת משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, ועם נשמת משה רבינו מהימנא קדישא המתנוצץ ומתגלגל באתפשטותא בכל דור ודור, ועם נשמת ל"ו צדיקים שבארץ ישראל, ול"ו צדיקים שבחוץ לארץ.

וַיַּנְעֵר ביצר הרע ויאמר ליצר, אתה רשע הבזוי והמשקץ והמגול אינני מסכים ואינני חפץ כלום בפתאותך ושקרך ונוילך, וירחיק ויסיר המחשבות ממחו ושכלו בכל כחו, ויאמר, עד מתי תסתיר מפני אור ה', צא וברח לך טמא ומשקץ, ואין לי שום עסק עמך.

וְלֹא יטען עמו שום טענות בעולם, ולא יירא ולא יפחד באם באים לו אלו

פרשת בלק

של אלו במדין נתגדל ואין כחו אלא בפה. כל אדם נתקל במכשולים על דרכו והם שלשה: 'מלחמת הגוף' המושכו לתאוות העולם. 'מלחמת היצר הרע', שאם האדם נכשל ברבוי תאוות הרי הוא כבר בפרשת היצר הלוטש עיניו עליו.

וּמִלְחֶמֶת הבריות, כי הרוצה לטהר עצמו, מיד "קמים עליו בני בליעל" להפריע לו בעבודתו הקדושה. וכנגד כל מלחמות אלו ישנה עצה אחת בדוקה והיא: לשפוף שיח לפני שומע תפלה.

וזהו הרמז ברש"י מנהיגו של אלו נתגדל במדין – גדלותו היא בזה שגבר על המדינים וריב היצר, וכל כחו הוא – בפה – בתפלה.

מכבוד, ורצונו לומר מנעף שלא תשיגנו אף שאמה רודף אחריו.

לְזֶה העצה לך ברח לך, רצה לומר תברח ממנו. אל מקומד, על דרך המכיר את מקומו (אבות פ"ו מ"ו), ויכול להיות שירדף הכבוד אחריו וישיגך:

וַעֲתָה לכה נא ארה לי את העם הזה (כב)

(ו)

אהל ישכר

רבי ישכר דב מוואלפארד

שלשה מכשלים עומדים בדרך התפוצ לעבד את הבורא, והעצה כנגדם היא תפלה

וַעֲתָה לכה נא ארה לי את העם הזה. פרש רש"י ו"ל (פסוק ד) מנהיגו

ועתה ברח לך אל מקומד אמרתי כבר אכבדך והנה מנעך ה' מכבוד (כד יא)

צמח ה' לצבי

רבי צבי הירש מנדבורנא זי"ע

באור נפלא במאמר בלק לבלעם 'ברח לך אל מקומד'

קִשָּׁה למה צוה לו לברח. ועוד, למה לא אמר לו והנה מנע ה' כבוד ממך.

וַנִּרְאֶה לי שרמז, על דרך שאמרו רז"ל (ראה עירובין יג:) כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו, וכל הבורח מן הכבוד הכבוד רודפו.

וזהו שאמר אמרתי כבר אכבדך, רצה לומר אותו הכבוד שאמה רודף אחריו, אמרתי שאכבדך. והנה מנעך ה'

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

שתי אפנים בקיום המצות: א, על ידי חשבון וטעם, ב, מתוך קבלת על

צריך להבין מהי השכיחות ד'אין חשבון במצות' ל'עפר' דוקא? והבאור

בזה (בפנימיות הענינים):

ידוע שבקיום המצות ישנם בכללות ב' אפנים, קיום המצות מצד החשבון

והטעם (הן טעם ודעת, מצד טעמים והמעלות שבמצות, הן טעם וטעם, שיש לו ענג והרגש בהמצות), וקיום המצות בלי טעם בדרך קבלת על מפני שהן מצות — צווי ורצון ה'.

קיום מצות מתוך קבלת על - בחינת 'עפר'

ויש לומר, שהאפן הב' הנ"ל נקרא בשם 'עפר' — ומשני טעמים: א, קיום המצות באפן של 'עפר' מורה על הקבלת על ובטול לגמרי כמאמר 'ונפשי כעפר לכל תהיה' (תפילת אלקי נצור), שאינו שום מציאות (לעצמו), ב, 'עפר' מורה על עבודה שאין בה 'טעם' ומעלה.

והינו שמקיים מצותיו של הקדוש ברוך הוא בלי שום 'חשבון' דשכל — טעם ודעת שלו, ובלי כל חשבונות בכלל, אלא אף ורק מפני ש'חקה חקקתי גזרה גזרתי'.

קיום המצות מתוך 'קבלת על' ובלי חשבונות' גורם השפעה בלתי מגבלת

וכאשר קיום המצות הוא באפן זה — הרי זה גורם שפעלת המצוה תהיה באפן בלתי מגבל — 'אין חשבון'.

כלומר: הטעם שקיום המצות 'לא תחרש בשור ובחמור', או 'לא תזרע כלאים', נחשב כ'אין חשבון', דכל פעם שחרש או זרע הוא מקים מצות אלו — הוא לפי שקיומם הוא באפן דעפר, מתוך בטול וקבלת על, כי הוא אומר 'אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי', ואז מתקיים בו 'ישב' (שפועל בעצמו ושיבה ועברה) ולא עבר עברה נותנים לו שכר כו', שנחשב כקיום המצוה.

ועל דרך זה הוא בקיום מצות עשה, דכאשר האדם מקים מצוה מצד חשבון וטעם ודעת שלו, הרי זה קשור עם מציאותו, ואם כן המצוה נעשית רק בעת עשייתו ופעלתו.

מה שאין כן כאשר מקים מצוה לא מצד חשבון, מצד מציאות האדם, אלא מצד קבלת על מלכות שמים, קיום צווי ורצון ה', הרי בשם שהקדוש ברוך הוא הוא למעלה מזמן ומקום כן הוא בנוגע לרצונו.

העם' פנאמר 'ויהי בבלק, ויקח בלק את בלעם, ויעלהו במות בעל, וירא משם קצה העם', וכונתו הרעה היתה שהיה חפץ שיראה בלעם את מקומות התרפה החלשים בכלל ישראל - 'בקצה העם'.

ובמקומות האלו יוכל בנקל לתפס בהם אחיזה ושישלט בהם קללתו, ולכן לקחו להראותו החלשים שלהם, והינו שעקר פונתו היתה לחסר מבני ישראל - מן המעטים והחלשים שבהם, ומשם חשב שיהיה לו שליטה על כל כלל ישראל.

וכידוע שכן הוא דרך העולם, שאנשים זקנים וחלופים הם יותר עלולים לחלות מאדם בריא, וכן כאשר נחלש האדם ונחלה באיזה חלי רחמנא לצלן, הרי שאם יש לו אבר חלש בו נתפסת המחלה בראשונה. כי כיון שהאבר חלש, המחלה נתפסת בו בקל, ומשם הוא מתפשט לכל הגוף רחמנא לצלן.

וכמו כן בלעם היה יודע שהוא לא יכול לישראל, ולכך היה מחפש את מקומות החלשים והחסרים שבהם, וחשב שמהם יוכל להגיע לכלם. וכדרך נשיכת הנחש שנושך האדם רק בעקב רגלו, אף משונכנס ארסו באדם, מתפשט ארס זה ועולה עד האברים שהנשמה תלויה בהם כידוע.

וכמו כן הוא בכל יחיד מישראל ובכל חבורה, כאשר רוצה היצר הרע להפילם, הרי שאינו עושה זאת בזמנים הטובים והגבוהים כראש השנה ויום הכפורים, שהרי בזמנים אלו בני ישראל הם במצב גבוה, וכמעט שאי אפשר להפילם. אלא מתחיל דוקא בזמנים חלופים - כבין הזמנים, שאז הם ימים חלשים במילא, ושם יותר קל לו לתפס את האדם.

ואל יחשב האדם שרק את אלו הזמנים הוא רוצה, אלא כפי שבארנו זה רק תחלת כניסתו של היצר אצלו, וכשיש לו כבר דריסת רגל הרי שמשם הוא ממשיך יותר ויותר, עד שחס ושלום תופסו פלו, והרי הוא ברשותו אף כל השנה (תורת בין

הזמנים פרק י')

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל

(מי מנה עפר יעקב וגו', בתרגומו דעקרא דבית יעקב וכו' מארבע משקלית ארבע דגלים. דבר אחר, 'עפר יעקב', אין חשבון במצות שהם מקיימין בעפר, לא תחרש בשור ובחמור לא תזרע כלאים אפר פרה ועפר סוטה וכיוצא בהם, רש"י)

(כג י')

וזהו 'לפום צערא אגרא' (אבות פ"ה מ"ב), לפי הצער שאדם מצטער בעבודת ה' כף זוכה הוא לרוממות נשמתו, 'אגרא' מלשון סליק לאיגרא (תכובות קג):

ויאמר אליו מלאך ה' על מה הכית את אתנך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן כי ירט הדרך לנגדי (כב לב)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

מי שעושה רצון קונו, בכל מצב שמזדמן לו מתבונן מה רצון ה' בעת

יש להבין למה חרה המלאך שהכה האתון, כל עוד שלא ראה המלאך, יש להכות בהמתו שחלף בדרך הישר.

ונראה דחרי אף המלאך היה, כיון דהשם יתברך צוה לו 'לך עם האנשים ואף את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה' גלה לו השם יתברך שיזמר כפי שיצוהו, ומי שעושה רצון קונו, כשיראה איזה דבר תימה מתבונן בזה שמצוה לו השם יתברך אף יעשה, ואם עושה דבר ובפסע פתאם נולד בדבר דבר תימה וחדוש, מתבונן שבודאי רצון השם יתברך שלא לעשות הדבר הזה.

ואם כן בלעם שראה דבר תימה וחדוש שרביץ האתון תחתיו מה שלא עשה לו עד כה כמבאר בפסוק 'ההספן כו', מהראוי לו להתבונן שרצון השם יתברך שישב ולא ילך, ומה שהשם יתברך צוה לו לילך היה באפן כמו שאמר לו 'ואף את הדבר אשר אדבר כו', כפי שיראה בעין שכלו האף רצון השם יתברך כן יעשה, אם כן היה לו לשום על לב ולא להכות.

ובמה שהכה, גלה בלעם עצם רשעתו, גם שרצון השם יתברך שלא ילך אף על פי כן הולך הוא ומכה בחרי אפו האתון על שמעכבו בדרך לילך, לזה חרה אף המלאך עליו ואמר לו 'על מה הכית' כו'.

ויקח בלק את בלעם ויעלהו במות בעל וירא משם קצה העם (כב מא)

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זיע"א

תחלת שלטת היצר בזמנים החלשים ומשם נמשך לכל הזמנים

כשרצה בלעם לקלל את בני ישראל, לקחו בלק לראות את קצה

אותם שהולכים בלשר את פניו יתברך באין מסוף באין מערב:

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל (כג כא)

סוד ישרים

רבי גרשון חנוך מראדזין זיע"א

עמק לבם של ישראל תמיד טהור וזך

לעמית זה שישאל בוקעים כל הלבושים והמסכים בעבודתם להכיר בעמקם אור אחדותו יתברך, אומר נמי השם יתברך נגדם, כדכתיב **לא הביט און ביעקב**, הינו שמביט השם יתברך גם כן בעמק הלבושים של ישראל.

כי הבטה הוא בעמק, כדאיתא בירושלמי (הובא ברש"י פרשת חקת) שלא במינו וראה במינו והביט וכו', הינו שאין בעמק הלב שום מזיד ועקשות אצל ישראל.

ולא ראה עמל בישראל. 'עמל' באר אבי אדוני מורי ורבי הגאון הקדוש זצלה"ה, כמו 'פת עמלה' (ביצה כב:), הינו שנפש הישראלי אינו נשתרש בחטא שיהיה חס ושלום מרגל בו, אף שנודמן לו לפעמים הסתר שמטריד אותו, אף שאינו שוקט ואינו בנחת עד שפותח לו השם יתברך את ההסתר.

ומפני מה הוא כף, על זה מסיים ה' **אלהיו עמו**, הינו מפני שהשם יתברך עומד תמיד סמוך אצל ישראל:

יזל מים מדליו וזרעו במים רבים (כד ז)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

גם כשישראל בגלות מעלים את נצוצות הקדשה

יזל מים מדליו וזרעו במים רבים (כד ז). בא להוסיף ולהוציא מלב בלק שלא יוכל לקללם גם לעתיד כשיהיו בגלות על עונותיהם ויהיו עניים מן התורה ומן המצות, וברר לו עכשו שגם באותו זמן לא תשלט שום קללה בהם, שהרי גם כשיהיו ישראל בגלות לא יתבטלו מן התורה ומן המצות, ובכל ימי גלותם הם מבררים הניצוצות, וכשישאלו להתברר יבוא מלך המשיח, ומלכותם תשאר קנימת לעד ולעולמי עולמים.

והנה עקר הניצוצות הם משבצה מלכים שמתו, והניצוצות הם אחוזות בתוך

יעקב, שמורה על חביבות ישראל אצל הקדוש ברוך הוא, והיא בחינת 'נער ישראל ואהבה' – קשור עם העבודה ד'עפר יעקב', העבודה מצד קבלת על שאינה בחשבון, שמצד עבודה זו נקראים ישראל 'דעדיקא', הינו הקטנות והבטול שבכל אחד ואחד מישראל, כבן קטן שאין בו מעלות גלויות ואין עבודתו מצד טעם ודעת.

וכן לאידך, שמצד גדל החביבות דבני ישראל אצל הקדוש ברוך הוא, הרי גם אלה שמצד דרגתם בעבודת ה' הם בבחינת עפר, בשפל המדרגה שאין למטה ממנו, גם הם בכלל 'מי מנה עפר יעקב', והוא אפר הפרה שמטהר גם מי שנטמא בטמאת מת, אבי אבות הטמאה, והינו שנפסק לגמרי חיותו דקדשה, ועד שנתפרקמו פניו של משה במה תהיה טהרתו – הנה מצד זה שבפעם ובפנימיות הוא בחינת 'נער ישראל', ישנה טהרה ומזמנת בשבילו.

וגם למי שבחינוניות ובגלויות הוא במצב של 'ותמעל מעל באישה' (במדבר ה כז) – בעלה זה הקדוש ברוך הוא – נותן הקדוש ברוך הוא עפר סוטה, שישאל ישראל ויטהר להקדוש ברוך הוא (בעלה), ועד ש'ונקתה ונונעה זרע', זריעה של תורה ומצות, באופן גלוי ובחיי יום יום (חלק לה עמ' 96 ואילך):

תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו (כג י')

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

בלעם בקש לעצמו את הדרגה העליונה ביותר שבמיתת הצדיקים

אמר 'מות ישרים', ולא אמר כמותם, שחזור על ישראל. הפליג הרשע לשאל ענין גדול, שאמרו ו'ל אנשי אמת (זוה"ק ח"א קכב:)' שיש שני הדרגות בצדיקים בשעצת מיתתם:

האחר, שיוצאת הנפש מן הגוף והולכת באין מסוף מבדיל, באין מערב, עד מקום האשר העליון, ויש צדיקים שביציאת הנפש לא ישיגו גדר זה ונמנעים מלכת תכף ומיד, ומתעכבים עד זמן מה אם יהיה להם איזה חטאים וכדומה, ואפילו חטא כל שהוא יסובב הדבר.

ולזה בחר בלעם לשאל גדר העליון, שנפשו בשעצת מיתה תהיה כמיתת

ולכן בקיום המצות מתוך קבלת על מלכות שמים מתגלה בזה על מלכות שמים, מלכות הבורא בגלוי, ו'קיומו' נמשך כל משך הזמן שלאחר זה.

באור הפסוק על אהבת הקב"ה לעם ישראל

בבעל הטורים על הפסוק כתב, 'מי מנה עפר יעקב', כמו 'עפר האילים' (שה"ש ב יז), על שם 'כי נער ישראל ואהבהו וגו'' (הושע יא א), וכן תרגם אונקלוס 'מן יכול לממני דעדיקא דבית יעקב'.

והינו דלפרוש התרגום 'דעדיקא דבית יעקב' מרמז על אהבת הקדוש ברוך הוא לבני ישראל מפני 'כי נער ישראל ואהבהו', וידוע הבאור בכתוב זה, דאהבת הקדוש ברוך הוא לבני ישראל היא מצד היותם 'נער'.

דאהבת האב לבנו הגדול אפשר שלא יהיה נכר וגלוי שסבת האהבה היא רק להיותו בנו, ואפשר שהאהבה היא מפני גדל חכמת הבן ומדותיו הטובות וכיוצא בזה, או להיותו בן המקום מצות אביו בגדלות (בכל הכחות של הבן וכו'); מה שאין כן אהבת האב לבן קטן שאין לו שלמות השכל והמדות, נכר בה בגלוי שהיא מצד היותו בנו ועד – לעצם אחד עמו.

ונמצא דאהבת האב לבן גדול היא (בגלוי) אהבה שמתלבשת בטעם, ואלו אהבת האב לבן קטן אינה מצד הטעם אלא מצד השכיכות בתולדה.

'כי נער ישראל ואהבהו' - אהבה עצמית

וזהו 'כי נער ישראל ואהבהו', דיישנה אהבת הקדוש ברוך הוא לישראל כאשר הם במצב נעלה של עבודת ה' ונראה בגלוי מעלתם, שאהבה זו היא מצד הטעם, כמו אהבת האב לבנו הגדול.

והאהבה העצמית של הקדוש ברוך הוא לבני ישראל היא מצד נשמתם שהיא 'חלק אלקה ממעל ממש', כמו חלק מן העצם (בדגמת אהבת האב לבנו הקטן), ואהבה זו אינה תלויה בעבודת ישראל [וכדאיתא במדרש: כשם שבונו של אדם כשהוא תינוק קטן אם יחטא אין אביו מסלק עליו מפני שהוא קטן]. כך ישראל אפילו חוטאין בשגגה מעלה עליהן שהן כתינוק קטן].

הקשר בין שתי הפרושים שהביא רש"י

וזהו הקשר בין ב' הפרושים ברש"י: זה שמי מנה עפר יעקב – דעדיקא דבית

בצעירותו זוכר האדם צדין את העולם
העליון

שמעתי בשם המנוח החסיד מו"ה נחמן
קאסויר, שאמר למי שהוא צעיר
לימים – צדין לא נשפח מיד הנהגת עולם
העליון, על כל פנים אתה 'אל תפנו אל'
האבות' וכו', ודפח"ח (פרשת בלק):

עבודת ה'

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

על האדם להיות חזק בעבודת ה'

צריך אדם להיות חזק בעבודת השי"ת
להאמין כי אף כל הסט"א ומתנגדים
להקדשה כלם מתבטלים לרצון הקב"ה ורק
בשארם הולך בדרך אמת (שנת תרל"ב ד"ה בפ'
זכר):

עקר התכלית הוא הבטול

עקר תכלית המבקש של איש ישראל הוא
הבטול אליו ית' וזהו סוף ותכלית
תשוקת בני' (שנת תרמ"ג):

ענוה

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

הענוה האמתית

יש מי שהוא שפל בעיניו אבל יש לו
עצבות, זה סימן נאות, מה שאין כן
מי שדעתו שפלה כשמשגיג חסרונותיו שמח
שדבוק בו 'תברך שאוהב אמת, ועקר מה
דהנה הנה ומכאן ולהלאה לפעל רצונו ית',
ולזה יש התחברות ומתאספים אליו בני עמנו
(פרשת בלק):

עמוד התפלה

תורי זהב

רבי בנימין מזלוצ'יץ זיע"א

אם נוהג בקדשת המקום מוחליו לו
על צונותיו ויוצא מלא זכיות

מה טבו אהלך יעקב משכנתיך ישראל,
בנחלים נטיו פאהלים נטע ה' כו'
(כד ה-ו). ואיתא בברכות (טז.) וזה לשונם:
ואמר רבי חמא בר חנינא, למה נסמכה
אהלים לנחלים, דכתיב 'בנחלים נטיו כגנת
עלי נהר פאהלים נטע', לומר לך מה
נחלים מעלין את האדם משמאה לטהרה,
אף אהלים מעלין את האדם מפך חוכה
לכף זכות, עד כאן.

בין המצרים

עירין קדישין

רבי ישראל מרודין זיע"א

שרש הימים טובים

אבי אדוני צ"ל (רבי שלום שכנא מפריביהשט
זיע"א) אמר שמן הג' שבועות יודע
לו הימים טובים:

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

בימי בין המצרים יש ללמד בפשט
התורה יותר מבנסתרות וכן לעסק
במדות טובות

בימים שבין י"ז בתמוז לת"ב מתעוררים
הדינים ומקטרגים כמו שהיה בשעת
החרבן ושרפת הבית. ולזאת נראה עצה
היעוצה לעסק בפשטות התורה בימים הללו
ולא בנסתרות ומוכן ממילא לידע דעת.
וג"כ יראה לאחז במדות טובות (עהפ"ס ויעמוד
מלאך):

דעת משה

רבי משה אליקים בריעה מקוֹצ'ניץ זיע"א

נדרשת שמירה יתרה

הצדיק עליה ידיה רמא חיובא להשגיח
על עדת צאן קדשים שינצל מכל
מכשול ופיקת עון רח"ל, וכמו ששמעתי
על מו"ר הרה"ק המנוח מו"ה יעקב יצחק
זצלה"ה מלובלין איך שהיה געור כל הלילה
ושמר בני עירו ממכשול. ובפרט בימים
האלה בין המצרים אז צריך שמירה יתרה
להנצל מכל דבר רע (עהפ"ס לא הביט):

דברי אמונה

רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א

הזהירות נדרשת מחמת הקדשה
הטמונה בהם

אין די דריי וואכו (ומי המצרים) דארף מען
זיין שטארק אויסגעריכט מיט יעדע
תנועה וואס מען טוט, ווייל עס ליגט
באהאלטן אין די טעג ענגנים גדולים ובשליש
השבועות צריכים מאד להיות מחשבים עם כל תנועה
הנעשית, מפני שמחא בנים אלו ענגנים גדולים:

ימי הנעורים

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

הקלפות, ועל ידי תפלות ותורה ומעשים
טובים מתבררים מדי יום ביומו.

וזהו שאמר יזל מים מדליו וזרעו במים
רבים, הכונה, אף כשזרעו של העם
הזה יהיה גולה במים רבים, שהם אמות
העולם והסטרא אחרא הנקראים 'מים רבים'
(שיה"ש ח ט), אל תחשב שבאותו זמן תחול
קללה עליהם ויאבדו חס ושלום, שהרי
גם באותו זמן יזל מים מדליו, שאף על
פי שהם עניים ומשפלים בין האמות בגלות
אפלו הכי יזל מים מדליו, דהינו אפלו
העניים שבגלות, מכל מקום יזל מים מהם,
דהינו עוסקים בתורה ובמעשים טובים
הנמשלו למים.

ועל ידי זה נמשכה להם תועלת גדולה,
שעל ידי זה וירם מאנג מלכו, הם
הניצוצות של המלכים שמתו, יתרומו
ויצילו מתוך הקלפות ויחזרו למקומם מקום
הקדש, ויבזה ותנשא מלכותו, יורם קרן
מלכות שמים ויבוא מלך המשיח.

והנה אנג גימטריא שבעה, לרמז על
ניצוצות שבעה מלכים שהם
טמונים בקלפות הנקראים אנג:

לשונות של אור

מעלת פרשת בלק

נאמנו מא"ד

רבי מרדכי דוד מדומבראנוא זיע"א

ביד כל אדם להושע מכל מצוקותיו
על ידי שמיעת ברכות בלעם

כל איש הישראלי שיש לו מעיקים מהשררה,
הן בעניני מסירות וכו' וכדו', בכמה
ענגנים שיוציאו עליו זרים בלבושים ועצות
רעות לדחותו, אזי יתבטלו ויתבערו מהרה
במריאות הברכות מזה השבוע, ויהפכו לב
המציקים מרעה לטובה:

אחדות

תפארת שמואל

רבי שמואל צבי מאלפסנדר זיע"א

אחדות מביאה להשראת השכינה

מי שיש בו מדה טובה כזאת לאהב את
חברו ולבטל את עצמו להכלל ישראל
אזי נעשה כלי מכשר לקבל השראת הקדשה,
וזה שנאמר 'ותרועע מלך בו', כשישראל
נעשו רעים האהובים זה לזה, אזי 'מלך בו':

נחל יצחק

רבי יצחק אייזיק מזויטשקא זי"ע
המדברים בתפלה מביאים רעה לביתם
ולחנור בנייהם

מה טבו אהל'ך יעקב משכנתיך ישראל.
'אהל'ך יעקב' הינו הבית הפרטי של
כל אחד ואחד, 'משכנתיך ישראל' הוא
הבתי מדרשות ובתי כנסיות.

ואמר 'מה טבו אהל'ך יעקב' הינו
שהטובה והברכה לביתו יבוא
מ'משכנתיך ישראל', והינו דאם משגיח
בבית המדרש ללמד ולהתפלל בכונה
טהורה, אזי כשמגיע לביתו ממשיך הקדשה
לביתו, וכאשר בניו הולכים עמו לבית
המדרש לומדים ממנו התנהגות טובה.

ולא כאלו הריקים אשר מדברים בתפלה
והורסים כל גודרי המקדש מעט, דעל
ידי זה הורסים גם 'אהל'ך יעקב', שביתם
אינו מתנהג על פי ההלכה, וגם הילדים
ההולכים עם אביהם לבית המדרש ורואים
התנהגותו, וממי ילמדו אם לא מאביהם.
על כן רמז בזה שישגיח בבית המדרש
בהתנהגותו ומשיך על ידי זה לביתו
כל ההשפעות טובות וחנור לבניו כראוי:

מבית הכנסת מלא עונות, וחנור מזו שיכטל
על ידי שיחתו אמן יהא שמה רבא, ויכטל
ענית אמן לגמרי, ולפעמים לא יש בבית
הכנסת רק מנזן מצמצם, וכשאין תשעה
העונים אמן על ברכות הש"ץ כשחזור
התפלה בקול רם, אזי גורם שיכרף הש"ץ
חס ושלום ברכה לבטלה ורמנא לשזבן
מענשיה.

הרמז בפסוק 'מה טבו אהל'ך'

וזהו אמרו 'מה טבו אהל'ך יעקב', רצה
לומר שנושאים הבית הכנסת אצלך
בקרשטן, ואינם נלקחין לבית עבודה זרה
על ידי עונותיך, רק שנושאים אהל'ך אהל
שלך, וזהו כשמשכנתיך ישראל כשאתה
שוכן בה כ'ישראל' שהוא בחינת צדיק,
פונדע מהחלוק שבין יעקב לישראל, שאז
הם 'בנחלים נטיו כו' כאהלים נטע ה',
ואתקשו לנחלים שמטהר טמאים.

אבל לא בזמן שאתה אין שוכן בה
כ'ישראל וכנ"ל, שלא די שלא נטהר
מטמאתו, אף זו שצא משם מלא עבירות
וטמאה, ובלעם משבח את ישראל, שראה
אותם ששוכנים כ'ישראל ב'ראה וכנ"ל,
לכך נמשלו לנחלים שמטהרים את הטמאים
ויצאו משם מלא זכיות:

והנה זהו בודאי כששוכן בבית הכנסת
ב'ראה ו'אהבה, כמו שאמר יעקב
אבינו 'מה נורא המקום הזה', ומקים כל
הדינים התלויים בבית הכנסת, שאינו מדבר
בו אפלו שלא בשעת התפלה, ומכל שכן
שלא ידבר בשעת התפלה וקריאת התורה,
וזהיר שלא יענה אמן יתומה וקטופה
והטופה, ומתפלל בכונה, דאז מוחלין לו
בודאי עונותיו, ויוצא מלא זכיות.

אם מדברים בבית הכנסת שיחה בטלה,
או כשיש בו מחלוקת, נכנסים בו מלאים
זכיות ויוצאים מלאי עונות

אבל אם חס ושלום מדבר בה שיחה
בטלה, ומכל שכן בשעת תפלה
וקריאת ספר תורה, ועונה אמן יתומה כו',
ומכל שכן כשיש מחלוקת חס ושלום בבית
הכנסת, דאיתא בגמרא דפעם אחת היה
מחלוקת בבית הכנסת ואמר ההוא סבא
תמהני אם לא יהיה בית הכנסת זה בית
עבודה זרה, וכן היה נעשה בית עבודה
זרה. ובהיר (ח"ב קלא.) הקמיר מאד, מאן
דמשתעי בבית הכנסת לית ליה חולקא
בעלמא דאתי.

והנה בודאי איש גרוע כזה אם יכנס
לבית הכנסת מלא זכיות, יצא

אוצרות גאוני הדורות

שארית חיים

רבי חיים הכהן זצ"ל

בלק בקש מבלעם שלפחות יקלל את
הערב רב

קשה, מאחר שבלק הודה ואמר "כי
ידעתי את אשר תברך מברך
ואשר תאר יואר", מהו שאמר בלשון ספק
"אולי אוכל נכה בו", והרי לדבריו ודאי
שהקללה תחול.

ונראה לבאר ע"פ מש"כ רבי שלמה
שמאמה בספרו 'שש אנכי', שבלק
אמר לבלעם, אם יש בכתף לקלל את
ישראל עצמם, מוטב. ואם לא, לפחות
תקלל את הערב רב, וממילא תקללה תחול
גם על ישראל, וכדרך שאמרה המשנה
בנגעים (פ"ב מ"ג), 'אוי לרשע אוי לשכנו'
[א.ה. נראה שאין הכונה ש'בודאי' תחול
הקללה על ישראל, אלא שהדבר בגדר
ספק].

עוד יש להקדים (עי' זוה"ק פ"ר כי תשא דף
קצא ע"א, ושי"ך עה"ת שמות יג, יז), שכל

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה
ישראל לאמרי. ויגר מואב מפני העם מאד
כי רב הוא וימץ מואב מפני בני ישראל
(כב ב-ג)

מקלו של אהרן

רבי אהרן היילפרין זצ"ל

יראת מואב שמא יקבעו ישראל מקומם
סמוך לארצו כי רב הוא

וצריך באור למה חזר ונתן טעם דמשום
הכי ויגר מואב מפני כי רב הוא,
ותיפוק ליה דויגר מואב משום דראה את
כל אשר עשה ישראל לאמרי.

ויש לומר דמשום דאשר עשה ישראל
לאמרי לחוד לא היה להם לירא,
מאחר דכבר נצטוו 'אל תצר את מואב'
(דברים ב ט), אף שם אמרינן מלחמה הוא
דאסור אבל אנגריא שרי, ועכשו שראה
אשר עשה ישראל לאמרי קסבר היה
שיקבעו דירתם כאן, והטעם כי רב הוא,
וכמו שהיה באמת דכתיב (במדבר לב א)
'ומקנה רב היה לכני גד' וכו', ומפני זה
נטלו נחלתן בערי המקלט, ויגר מואב
דהשתא שישבו בסמוך לו יעשו בהם
אנגריא.

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה
ישראל לאמרי. ויגר מואב מפני העם מאד
כי רב הוא וימץ מואב מפני בני ישראל
(כב ב-ג)

נחלת יעקב

רבי יעקב משעפס זצ"ל

יראת מלך מואב שמא לא יקבר משה
בארצו

שמעתי מהגאון מה"ו ליבוש קרא אבד"ק
לעסלא, דאיתא במדרש (ילקוט"ש
רמז תתח) הטעם 'אל תצר את מואב' (דברים
ב ט) דנעשה אושפיזא לצדיק, זה משה
רבנו, דכתיב (שם לד ו) 'ויקבר אתו וגו'
בארץ מואב. ורש"י (פ"ב ש"ג כג) 'ואתחנן
בעת ההיא' לאחר שכבשתי ארץ סיחון
ועוג דמיתי שמא תר הנהר הנהר.

וכזה לבאר, כיון ששמע שהרג ישראל
לאמרי דהינו סיחון ועוג, סבר גם
הוא שמא תר הנהר, ומשה יבוא לארץ
ישראל ולא יקבר בארץ מואב, ולכך ויגר
מואב כי עד עתה היה בטוח פנ"ל.

לו לומר 'פלם'. ועוד תרץ, אם התחיל ברגע שהקב"ה כועס יכול אחר כך לסים ולומר מה שרוצה ונתקיים.

ולפי תרוץ הראשון של תוספות יש לומר מה שאמר הנה ברך לקחתי ולא אשיבנה, רצה לומר לא אשיבנה לומר 'פלם', רק ותרועת מל"ך בו

וזה שאמר בלעם אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב אינו יכול לעשות קטנה או גדולה, וגם לדרקק מאי קטנה או גדולה, ולפי דרכנו הכי פרושו, שאמר 'לעשות קטנה' רצה לומר שיאמר 'פלם' כפי תרוץ הראשון של תוספות, או 'גדולה' רצה כפי תרוץ השני של תוספות, שיתחיל לקלל באותה הרגע ואחר כך יסיים ויאמר מה שירצה.

ויאמר בלעם לאתו כי התעללת בי לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך (כב ט)

פני יצחק

רבי יצחק פראנקס זצ"ל

כחו של בלעם רק בעת זעמו של הקב"ה

היה מפרש רבנו מהרי"ד נר"ו הפסוק לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך, וקשה והלא כחו בפיו ולמה לו חרב.

אלא כל כחו של בלעם לא היה אלא באותה שעה שהקב"ה כועס שהיה יודע דעת עליו, אבל אחר כך היה דברו כהדיוט, ולזה אמר לו יש חרב בידי, ולמה חרב, תלמוד לומר כי עתה דיקא צריך חרב להרג, ואלו היה באותה שעה שהקב"ה כועס לא הייתי צריך שום דבר, כי אם דבור אחד בלבד כמו שכתבו התוספות, כך שמעתי.

הו עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב (כג ט)

זבח השלמים

רבי משה גאלנטי זצ"ל

נגיחת שור של ישראל

יש לומר בענין שור של ישראל שנגח שור של גוי לא קרינא ביה 'רעהו' ופסור, והינו הו עם לבדד ישכן, אין לו שיכות עם הגוי כי אינו רעהו ולהכי פסור.

וכשיארע זה בגוים, דהינו שור של גוי שנגח שורו של ישראל חייב

כבר, שמזלו הוא טוב ואתה מפיר במזלו של אדם ותברך אותו, לפי זה אינו מועיל ברכתך למי שלא נתברך כבר, אם כן למה לי לברכתך. אבל את אשר תאר יואר, אף מי שאינו נולד במזל רע אתה יכול לקלל אותו, ולשון 'יואר' משמע להבא אף שאינו מקלל מכבר אתה מועיל בקללתך כנ"ל.

ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו (כב יד)

זרע יצחק

רבי יצחק חזקוני זצ"ל

בלעם החשיב את עצמו לעקר

יש להבין, מהו שאמרו "מאן בלעם הלך עמנו", והיה עליהם לומר 'בוא עמנו', שהרי הם רצו שיבוא עמם למקומם, ולא שילך מהם למקום אחר. וכן יש לשאל על מה שאמר בלק לבלעם "אל נא תמנע מהלך אלי" (במדבר כב, טז), וגם על מה שבלעם אמר "מאן ה' לתתי להלך עמכם" (שם, יב).

וגראה, שרק כאשר האיש הקורא, הוא חשוב מהאיש שקוראים לו, אז נכון שיאמר לו 'בוא עמי', שפרושו, שהנקרא הוא טפל לקורא. אף כאשר הנקרא חשוב מהקורא, אין זה מדרך ארץ שיאמר לו 'בוא עמי', כאלו הקורא הוא העקר, אלא עליו לומר לו 'לך עמי', שנקרא כאלו הוא הולך לצורך עצמו. ולכן כאן, שבלעם הוא חשוב מבלק ומשליחיו, לא יכלו לומר 'מאן בלעם בוא עמנו', אלא 'הלך עמנו'. וכן בלק לא יכול היה לבקש מבלעם 'אל נא תמנע מלבוא אלי', אלא 'מהלך אלי'. וגם בלעם, ברשעותו ויגאוותו, מתוך שהחשיב את עצמו לעקר, לא אמר 'מאן ה' לתתי לבוא עמכם', אלא 'להלך עמכם'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלהי לעשות קטנה או גדולה (כב יח)

שתי ידות

רבי אברהם חזקוני זצ"ל

שני אפני קללה בעת זעמו של הקב"ה

ואיתא בגמרא דברכות (ז) אלו כעס [הקב"ה] בימי בלעם לא נשתיר שריד ופליט, והקשו תוספות מה היה לו [לבלעם] לומר, ותרצו ב' תרוצים, שהיה

מקום שנאמר 'העם', הכונה לערב רב. ומעתה, תובן פונת בלק, שאמר "ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה" הוא הערב רב, "אולי" בעקבות כך תחול הקללה גם על עם ישראל, ואז "אוכל נפה בו ואגרשנו מן הארץ". וזאת "כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר", והקללה ודאי תחול על הערב רב, ויתכן שגם תחול על עם ישראל. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר (כב יז)

עמק הלכה - טעם מן

רבי מנחם מנלי סגל זצ"ל

ברכותיו של בלעם לא עשו פרות

תמוה, חדא פיון דבלק לא היה רוצה אלא שיקלל בלעם את ישראל, לא היה לו לומר אלא 'כי ידעתי אשר תאר יואר', ולמה אמר 'כי ידעתי אשר תברך מברך', ועוד שאר דקדוקים ויבאר הכל ממילא.

דאיתא בבחי, באמת בלעם לא היה יכול לברך שיעשה ברכתו פרות, רק שחזה כוכבים, וכשהיה רואה על איזה אדם דמזלו הוא טוב היה מברך אותו, והיה כי יבואו הברכה על אותו איש, היה העולם סבורים דברכה של בלעם היתה מועלת, ע"כ.

ואמרו חז"ל (ברכות ז), דבלעם היה יכול לכוון הרגע בשעה שהקב"ה כועס, וכשהיה מקלל בזה הרגע היתה הקללה מקנים, לפי זה היתה קללתו של בלעם עושה פרות.

והשתא יובן דהא דעתו של בלק היה מה ששלח אל בלעם, מפני שהיה רואה את כל אשר עשה ישראל לאמורי וגר מואב מפני העם, לפי זה פיון שראה שה' הולך לפני מחנה ישראל, ועשה להם נסים שהוציאם ממצרים בשפטים גדולים וקריעת ים סוף ואשר עשו לאמורי, ממילא בודאי רחוק מן השכל שבלעם יהיה יכול לקלל ישראל, אם כן היה לבקש מאת בלעם שיברך אותו שלא יכלו ישראל לנצח אותו, וזה הוא קל יותר, אבל לפי מה שכתבנו לעיל דברכתו של בלעם לא עשתה פרות וכנ"ל לא קשה מיד.

וזה פרוש הפסוק, ועתה לכה נא ארה לי וגו', וקשה כנ"ל, לזה קאמר כי ידעתי את אשר תברך מברך, פרוש מברך

ובכל מקום שנפל אבן מהמקדש שם נבנה בית הכנסת ובית המדרש, ולכן הבית הכנסת נקרא 'מקדש מעט', ע"כ.

ונראה לי שעשה הקב"ה כן כדי להבטיח את ישראל על בנינו, דכיון שאבניו מוכנים, ומן המעט מכרח שיעלה אל המדוכה, כדרך כל דבר קטן שעתידי שיתגדל, וכיון שאותם אבנים נעשו 'מקדש מעט', ממעט עתידין לעלות לקדשה מרבה, ולכן בקש בלעם שלא יהיה להם בתי כנסיות ומדרשות כדי שלא יהיו מבטחים מבית המקדש.

[וזה] לשון רבנו בספרו אגדת אליהו (פאה פ"ח): בית הכנסת נקרא 'מקדש מעט', והטעם יובן עם מה שמצאתי ראיתי בחכמינו זכרונם לברכה ממדרש, כשנחרב המקדש פזר הקב"ה אבניו בכל העולם, דכתיב (איכה ד א) 'תשפתכנה אבני קדש בראש כל חוצות', וכל מקום שבעולם שנפל שם אבן נבנה בית הכנסת, ע"כ. וזהו 'מקדש מעט', כלומר יש בו מעט מהמקדש, שהיא אותו אבן שממקדש שנשקע שם].

ברית אבות

רבי אברהם מורקניאט זצ"ל

על ידי הישיבה בבתי כנסיות ומדרשות מתקדשים ומטהרים

והכונה במה שאמרו ו"ל (ברכות טו:) למה נסמכו אהלים לנחלים, דמה נחלים מעלין את האדם מטמאה לטהרה, אף אהלים שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות מעלין את האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים, כי על ידי ישיבת בתי כנסיות מתקדשין כל אבריו גוף ונפש [וכו'].

ונראה לדקדק בזה כפל הכתוב מה טבו אהליך יעקב משכנתיו ישראל, כי מלבד הפסל יש שנוי מיעקב לישראל, וידוע כי בזמן שאין עושים רצונו של מקום נקראים 'יעקב' וכו'. ועם האמור הנה נכון, ואומר כי מה טבו אהליך יעקב אף בזמן שנקראים בשם 'יעקב', כי על ידי אהליך מתקדשים ומטהרים, ובשם 'ישראל' נקראו משכנתיו ישראל, כי האהלים מעלים אתכם מדרכי מיתה לדרכי חיים וכמו שאמרו.

והם עצמם דברי רז"ל (ב"ר סה ב), שאמרו שנקבצו כל אמות העולם ושאלו לבלעם אם יכולים הם להזדווג לישראל,

מעלת בתי כנסיות ובתי מדרשות

מפענח צפונות

רבי אליהו הכהן זצ"ל

הכנעת יצר הרע על ידי בתי כנסיות ומדרשות

במסכת סנהדרין (קא:) מה טבו אהליך יעקב, אמר רבי אלעזר מברכותיו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבד, בקש לומר שלא יהא להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, אמר 'מה טבו אהליך יעקב [וכו']'. אמר רבי אבא בר כהנא כלן חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות [וכו'].

ראוי לשים לב למה באמת בחר לקלל את ישראל קללות אלו שלא יהיה להם בתי כנסיות ושללא תשרה שכינה עליהם, וכן כלם יותר מקללות אחרות. עוד קשה למה דוקא בתי כנסיות לא חזר לקללה יותר מכלם.

ונראה בדברי רבותינו ו"ל (קידושין ל:), אם פגע בך מגול זה משכחו לבית המדרש, אם אבן הוא נמוח. ולכן כיון שבתי כנסיות ובתי מדרשות גורמים בטול היצר, לכן בקש הרשע שלא תהיה להם בתי כנסיות ומדרשות, כדי שיתחזקו ביצורם לחטא תמיד לפני בוראם ויגלה אותם מן העולם.

ומטעם זה כלם חזרו לקללה חוץ מזו, משום שאם זו יחזיר לקללה יש פתחון פה לחוטא ביום הדין לא היו בתי כנסיות ומדרשות להמשיך יצרי בם להתיש כחו, ובבעבור זה חטאתי.

זכירת בית המקדש על ידי עניית 'אמן' והא שמה רבה'

עוד יש לפרש, דבלעם הרשע פגתו שלא יהיה בתי כנסיות ומדרשות, משום שכל עת שמתכנסים ישראל להתפלל ועונין 'אמן' יהא שמה רבה, הקב"ה מנענע בראשו ואומר אי שיהרבותי את בתי באמרו חכמינו ו"ל (ברכות ג), וזוהי סבה שזוכר מחרבן מקדשו ועתידי לבנותו, לכן היה בכונתו שלא יהיה להם בתי כנסיות ומדרשות.

בכל מקום שנפל אבן מהמקדש נבנה בית כנסת או בית מדרש

עוד יש לומר במה שראיתי לרז"ל על פסוק 'תשפתכנה אבני קדש', כשנחרב המקדש נתפזרו אבניו בעולם,

כאלו היה רעהו, והינו ובגוים כשיארע זה בגוים, לא יתחשב עם לבדו שאמרנו, אלא בכלל רעהו וכאלו אנו לעם אחד עמם, באפן שלא יתחשב קאי לעם לבדו, שרצה לומר לא יתחשב עם לבדו.

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל

השראת השכינה על עשרה מישאל

'בדר' גימטריא עשרה, ורמזו הו הם נקראים עם, לשיהיו בדר גימטריא עשרה, כי אין קהל פחות מעשרה. ורמז גם כן פשהו עם לבדו ישרה, כי כל פי ישרה עליהם שכינתו יתברך, כי כל פי עשרה שכינתא שריא כמו שאמרו ו"ל (סנהדרין ט). ורצה לומר, ולא כמו האמות שאין נקראים עם אלא ברבוי, וגם אין שכינה שורה עליהם.

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל (כג כא)

ציון במשפט תפדה

רבי ציון הכהן יהונתן זצ"ל

אין אדם בא לידי שוגג עד שחוטא תחלה במזיד

יובן בהקדים מה שכתב הרב שארית יעקב ו"ל פרשת נצבים משם מהרמ"א ו"ל, דאין אדם בא לידי חטא שוגג עד שקדם לו עון מזיד. עוד נקדים מה שכתב הרב ערבי נחל ו"ל בדרוש לפרשת בלק ד'און' הוא מזיד, ו'עמל' הוא שוגג, ואם כן זה שאמר לא הביט און הוא עון מזיד ביעקב, שאינם עושים עון מזיד, ועל ידי כן לא ראה עמל חטא שוגג בישראל, דכיון שאינם עושים עון מזיד לא יבואו לידי חטא שוגג.

אי גמי על דרך זה בהקדים מה שכתב הרב ו"ל משם מהר"ש פרימו, כי היצר הרע אין יכול להביא לאדם עון ופשוט עד שיחטיא אותו בחטא קל, ושוב בנגל יחטיאהו גם בזדים וכו'. וזהו אמרו לא הביט און הוא עון המזיד ביעקב, על ידי שלא ראה עמל הוא עון השוגג וקל בישראל, דכיון שלא חטאו בשוגג לא באו לידי עון מזיד וכנזפר.

בתי כנסיות ובתי מדרשות לקבע בארץ ישראל, ואם כן מאחר דסופן לקבע בארץ ישראל אם כן הם חשובים בארץ ישראל ממש, ואתי שפיר מה שאמר הכתוב 'למען ירבו ימיהם על האדמה', עכ"ל.

וזה אמרו מה טובו אהליו שהם בתי כנסיות שיש להם בחוץ לארץ, שהם כאהל עראי בזמן שנקראים יעקב, ומועילים כאלו הם בארץ, והטעם כי הם עצמם עתידים לקבע בארץ ולהיות משכנתי ישראל בזמן שתשובו על אדמתכם ותהיו נקראים בשם ישראל. (פר' חיי שרה)

ועוד נראה לרמז בפסוק זה מאמרם ו"ל (עיין כריתות ו:). כל תפלה שאין בה פושעי ישראל אינה תפלה, לכך הזכיר ב' שמות יעקב וישראל, לומר שתפלת ישראל יהיו בה ב' מינים גם יחד, צדיקים ורשעים, הא לאו הכי אינה תפלה.

בתי כנסיות בחוץ לארץ נחשבים כארץ ישראל

ואפשר עוד לרמז בפסוק זה מה שכתבו המפרשים (מהרש"א ברכות ח:). בנותן טעם ושיכוח למה שהיו מקדמי ומחשכי עד שאמר הינו דאנהינא להו (ברכות שם), ואמרו משם רז"ל (מגילה כט:). דעתידיהם כל

הוא ענה לכו חזרו על בתי כנסיות ובתי מדרשות, אם מצאתם אותם שמצפצפים בקולם אין אתם יכולים להם וכו', עכ"ל.

ובפסוק זה נרמזה תשובה אליהם, שמודיעם שאף שאתם רואים אותם אין עושים רצונו של מקום, מפל מקום אם רואים אותם דשכיחי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אין יכולים להם, כי מיד הם חוזרים למוטב, כי זו היא סגלת בתי כנסיות ובתי מדרשות שמעלים אותם מדרכי מיתה לרבי חיים וכמו שאמרו.

מעשי צדיקים

שנעשה מהם עפר ואפר, 'ומספר את רבע ישראל', מי יכול לספר את אותם יהודים שנחתכו לרבעים עבור כבוד שמך.

הרצה אתה רבון העולמים שמיתתי תהיה כמותם, אבקש ממך רבוננו של עולם, 'תמות נפשי מות ישרים', מבטיח אני לך שגם אם אמות על מטתי, 'ותהי אחריתי כמהו', אתקן על מטתי את שתקנו הם בעת מיתת קדוש השם.

הרבי סיים את דבריו והפמליא פנתה אל בית המשפט, שם הכנס לחדר צדדי והמשפט החל, המשפט העריק נכנס והשופט פנה אליו ושאל האם הוא מכיר את הרבי משפולא, השיב הנאשם, "הייתי אצלו שלשה חדשים, היתכן שלא אכירנו", ובת שחוק עלתה על פניו.

השופט החל לחקר מה מראהו והמשפט השיב כי כל פניו מלאים בגמות, "היש לו זקן", שאל השופט, והוא השיב כי זקנו ארוך ויורד עד מחצית גופו, "וקומתו", המשפט השופט להקשות, "שכמו גבוה מכל עם", ענה המשפט, "הכחוש הוא או בעל בשר", לא הרפה החוקר, "הרבי אדם בריא ועב בשר, עד שיקשה עליו להכנס מבעד לפתח", קבע העריק בודאות.

צוה השופט לקרא לרבי, והתברר לעין כל שתאורי הנאשם רחוק מהמציאות והוא ההפוך הגמור של דמותו הקדושה, המשפט הכה על פניו ונצטוה לבקש סליחה ומחילה מהרבי, על שהעז לדבר בו סרה. הדבר דמה למעשה בלעם, שהונח רסן בפיו ונאמר לו, 'כה תדבר'. (איש הפלא ע"פ ליקוטים יקרים)

הצדיק קבלו בסבר פנים יפות, זן אותו, כלכלו ואף שבר מלמד מיוחד שלמד אותו את פרוש המלים, יום אחד חלפו ברחובות שפולא חילים מגדודו שזהו את העריק, ומיד תפסוהו ומסרוהו לשוטרי העיר שהובילוהו לבית הסהר בעיר זווינגרדקא.

כאשר עמד העריק לפני שופט, הוא טען ברשעות כי אינו אשם כלל, באשר הסבא משפולי התרה בו שאם לא יחזר ליהדות בתשובה שלמה, תאבד נשמתו לעולמי עד, עוד הוסיף האיש וספר לשופט כי הצדיק אף כלכלו בכבוד במשך שלושה חדשים.

מיד שלח השופט שוטרים לאסור את הרב משפולא, וצוה שילכוהו רגלי מעירתו כפי שמולכים פושעים ורוצחים ובזווינגרדקא ישליכוהו לבית הסהר, כאשר נודעה הגזרה לעשירי העיר, הם פזרו סכום רב עד שהצליחו לשנות מעט את החלטת השופט, שפקד כי הצדיק יובא לעיר בעגלה, ויושם במעצר בבית אחד היהודים, אף שמירה תצב על פתח הבית עד שיובא לפניו.

ביום המשפט כאשר באו השוטרים להוביל את הרבי לבית המשפט, סטה הרבי מהדרך והגבירים שלוהו פזרו כספים לכל עבר, כדי שהשוטרים יניחוהו ללכת כרצונו, הרבי הלך בעיר עד שפגע בתל גבוה בככר השוק, עלה עליו והניח את ידיו וראשו על מקלו, ונשען כך במשך כמה רגעים.

אחר הגביה פניו שבערו כלפיד אש ואמר, "רבוננו של עולם, 'מי מנה עפר יעקב', מי יכול למנות את היהודים

ועתה לכה נא ארה לי (כב ו)

בסערת מלחמת העולם הראשונה, שהה הרה"ק רבי יעקב משה מקומארנא זיע"א בעיר דברעצין, והמוני הגולים שחסו בצלו שאבו מפיו עדוד ונחמה. יום אחד פשטה המשטרה על ביתו ומצאה שטרות כסף מכמה מדינות, שכן אנשים ממדינות שונות הגיעו להושיע בברכותיו, חשדוהו שעסוקו בהברחת כספים, והעמידוהו למשפט.

השופט שהיה עוכר ישראל צוה עליו להסיר את הכפה מראשו, והרבי השיב בשלילה, השופט הכריז בזעם כי הוא בעל הבית כאן, אף הרבי השיב בשלילה, "יש לי בעל הבית מעלך", השופט שלא הרגל לתגובה מעין זו, לא היה מסגל לשלט בכעסו, ירד מדוכנו, וסטר על פניו הקדושות של הרבי שהגיב מיד, "היד שהכתה אותי לא תנקה".

השופט היה כה נסער עד כדי שדחה את המשפט המשפט למחר, אף למחרת השופט לא הגיע והמשפט בטל, ביום השלישי הראו לרבי שנדפס בעתוני המקום, כי 'הרבי הפלא' העניש את השופט וידו התיבשה. (באהלי צדיקים)

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל (כג י)

משפט רשע נלקח לשרות בצבא, אף משכבד עליו על השרות, ערק מגדודו והגיע לעיר שפולא לבית הרה"ק הסבא משפולא זיע"א כשדמעותיו זולגות מעיניו, ובקש לעשות תשובה ולחזור לדת ישראל.

מִכְרַח לָקוּם בְּאַרְבַּע לַפְּנוֹת בְּקֹר לַעֲבוֹדָתִי בְּמִאֲפִיָּה, יֵשׁ לָנוּ הִרְבֵּה הַזְּמָנוֹת, וּמִיָּחָד אֲנִי צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּמִקּוֹם מְקֻדָּם מִהֶרְגִּיל."

"הנה תשובתך לשאלתך", ענה האב רבי זלמן תשובה נצחית, "גם לי יש מחר הרבה עבודה אצל בעל הבית שלי, אינני יכול לאחר בשום אופן". (תולדות רבי זלמן בריזל)

נָאֵם בַּלְעָם בְּנוֹ בְּעֹר וְנָאֵם הַגִּבֹּר שְׁתֵּם הָעֵיִן (כד ג)

בתרגום אונקלוס, 'ונטל מתלה ואמר, אמר בלעם בריה בעור ואמר גברא דשפיר חזי'.

לכאורה תמוה, הלא 'שתם העין' פירושו שהיה סומא באחת מעיניו, וכיצד מתרגם זאת אונקלוס להפך, דשפיר חזי.

אלא, הסביר הרה"ק **הבעל שם טוב** זיע"א את דברי התרגום על פי דברי הרמב"ם ז"ל (הלכות יסודי התורה פ"ז), שאין הנבואה חלה על האדם אלא אם כן מקדש את כל החושים שלו, וידוע שבבלעם הרשע להפך, טמא את כל האיברים והחושים שלו ואף היה לו עין רעה, ואיר שרתה עליו נבואה, אלא מפני שהיה 'שתם העין', סומא באחת מעיניו, את העין הזו לא טמא, לפיכך 'שפיר חזי' בעין זו. (קהלת יצחק)

בימי השואה פקד על אחת ממחנות הרשעים עריץ אכזר, שהיה סומא באחת מעיניו, עינו השמאלית עשויה זכוכית, עין תותבת מצלחת מאד שאי אפשר היה להבדיל בינה ובין עין אמיתית, עד כדי שהיה מתנאה בעינו התותבת.

ערב אחד החליט להתבדח על חשבון היהודים האמללים, ופקד לקרוא לאחד מיהודי המחנה, היהודי הופיע רועד מפחד, והמפקד האכזר פקד עליו לשבת ליד השלחן ושאל אם הוא חפץ לאכל.

היהודי המסכן ענה בפחד שהוא היה שמח לאכל, והמפקד הודיעו, "שמע יהודי, אם תוכל להבחין איזו היא העין התותבת שלי, תקבל ארוחה פיד המלך, אבל דע לך שאם תטעה, לא תצא חי מהחדר הזה", היהודי התבונן רגע קט, והצביע בבטחון על העין השמאלית שזוהי העין התותבת.

המפקד בעל כרחו הודה שהיהודי צדק, וצוה עליו שישביר לו כיצד

אחר שהתפלל ערבית הלך לישון, וישן עד שעה י"א, אז קם ממשכבו ואכל מעשה אופה ושתה משקה קפה, וישב ללמוד עד לילה השיף ליום ג', התפלל ערבית ואכל מיד סעודתו הנ"ל ולא הלך לישון כל הלילה, וגם יום ג' היה ער, עד שבשתי פעמים מעת לעת לא ישן כי אם פעם אחת, כך עשה שנתים רצופות."

בהיותה הגדולה בבית, טפלה בתו הרבנית ערנפלד באחיה ובאחיותיה הקטנים אחר פטירת אמם, ואף היתה מתעוררת למענם בלילות. לימים ספרה שבכל הלילות ראתה את אביה עוסק באחד משלשת הדברים הללו, או בלמוד התורה, או בכתיבת תשובה, או שהיה משעין ראשו על השלחן ונרדם מעט, כדי להחליף כח. (ספרא דמלכא)

מדי בקר מתיצב היה החסיד המפלא **רבי זלמן בריזל** ז"ל מספר שעות לפני עבודת המלך, היא התפלה, כאשר אין הוא מחסיר מתוכן עבודתו זו מדי יום ביומו, ויהי מה.

שגורים היה בפיו דברי הרה"ק **הבית אהרן מקארלין** זיע"א, "יהודי צריך להיות כמו סאלדאט", חיל, "חייב הוא אפוא להתיצב על משמרתו בשעה המדיקת, בלי שום תרוצים", על כן מקדים היה מדי ערב לעלות על יצועו כשלבבו בוער בקרבו, הן עוד מעט כבר הולכים להתפלל. **גם** אם ארע ועלה על משכבו בשעה מאחרת אחרי שמחה משפחתית וכדומה, לא אחר את שעת ההשקמה הקבועה באשמונה השניה, היה זה מנהגו התמידי בין בשהותו בביתו בסביבתו הרגילה, ובין בשהותו בארצות נכר בתנאים שונים, בכל זמן ובכל מצב עמדה לנגד עיניו הידיעה כי הוא עומד להתפלל לפני מלך קל רם ונשא, וצריך להתכונן לך.

לעת זקנותו, לאחר שמחה משפחתית שהסתיימה בשעת לילה מאחרת והותירה אותו תשוש ויגע, הבחין בנו כי הוא מכון את השעון המעורר לשעה שתים וחצי לפנות בקר, כדרכו מדי יום, ושאל מדוע הוא חושב לקום כה מקדם, הרי לא נותר כמעט זמן לישון.

השיב האב בשאלה, "ומתי אתה מתכונן לקום", והבן השואל הצטדק, "אני

פעת יאמר לייעקב ולישראל מה פעל א-ל, הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא (כג כג - כד)

בשנת תר"ד הזמן **רבי יצחק בנו של רבי חיים מוואלוז'ין** זצ"ל לאספה במיניסטריון לענייני פנים בפטרבורג, ושר הפנים נאם נאום מלא משטמה שטנית נגד היהודים, אשר כביכול מתוך כל עדות אזרחי המדינה הם מתבדלים, מוצצים את לשדם, ואת דתיהם של עמי הארץ אינם עושים, חידה סתומה ושאלת פליאה, מדוע יוצר האדם ברא עם כה רשע ומשחת הנפש.

עמד רבי יצחק והשיב, ירשני נא הוד מעלתו להעיר, כי בשמעי זאת נזכרתי כי כבר לפני אלפי שנים קם נביא לגוים ושמו בלעם בן בעור, אשר חזה מחזה שד-י, והגיד מראש כי ימים יבואו ויהיו כאלו אשר יחשבו כמחשבת הוד מעלתו שר הפנים.

מענה בטוח אני כי מצבנו שונה לטובה כי הלא כן היה דבר בלעם, 'פעת יאמר לייעקב ולישראל מה פעל א-ל, הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא', כלומר, כשיאמרו וישאלו על יעקב וישראל 'מה פעל א-ל', למה יצר אותם אלקים בעולם, אז תגיע השעה שיקום העם הזה ויתנשא כארי.

התשובה הדהימה את שר הפנים שבעל כרחו עמד ואמר, 'כמה גדול כחה של אמה זו אשר הבטחות כאלה לה, ואשר חכמים כאלה בתוכה היודעים כה להשתמש בה'. (סיני גליון ב')

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא (כג כד)

מאות תשובות כתב **החתם סופר** זיע"א בזמן השקמת הבקר, כפי שהוא מסים את תשובותיו פעמים רבות, "כאור הבקר, יום פלוני ופלוני", דהיינו, שכשעבר החל להאיר היום, גמר לכתב את התשובה שבה התחיל בלילה.

מספר נכדו רבי שלמה אב"ד ברגסאס בספרו **חוט המשולש** (עמוד לח), על התקופה שלאחר נשואי החתם סופר בהיותו דר בעיר פראסטיץ, "דרכו בקדש, במוצאי שבת קדש ישב ללמוד ולמד כ"ד שעות רצופות, לא נתן שנה לעיניו ולא אכל עד ליל יום שני.

והתעקש שלא להוריד את התמונה המכערת, לתדהמת הנוסעים נגש הרבי אל התמונה, תלשה מן הקיר, וקרעה לגזרים.

הדבר גרם סערה רבה באוטובוס ועורר את זעמו של הנהג ושל חלק מהנוסעים, עד שהנהג הכריז שהוא נוסע מיד לתחנת המשטרה הקרובה, כדי שיעצרו את הרבי בגין מעשהו, הרבי שמע את דברי הנהג והכריז בקול גדול, לזה אני מחכה.

אני מצפה שתסע למשטרה כדי שאוכל לקדש שם שמים ברבים, אני מחכה שתסע למשטרה על מנת שאוכל לעשות מה שעשה פנחס בן אלעזר בן אהרן הפהן, אני אסביר לשוטרים את מניעי לקריעת התמונה, ואדרש שיתירו לי גם להבא לעמוד על זכויותי, לנסע בכספי המלא באוטובוס נקי.

הרבי סים את דבריו התקיפים וקרא לעבר קהל הנוסעים בקול תקיף ובוחט, "האם יעלה על הדעת להצר את רגלי ולדכא את שומרי התורה, המשלמים מסים בדיוק כמו כלם".

מאחר והרבי הסביר את מניעיו לפני עשרות הנוסעים שהיו באוטובוס ורבים מהם הסכימו עם המעשה, ראה הנהג שהוא עומד להיות מבזה ונכלם, והבין שאם אכן יממש את אימונו ויסע למשטרה, יצא הוא וידו על התחתונה, כיון שכל החליט לותר על הרעיון.

במיוחד לאחר שחלק מהנוסעים הפקחים ובני הדעת, הגם שחזותם לא הוכיחה שהם שומרי תורה ומצוות, עמדו במקרה זה לצדו של הרבי וטענו שהם בהחלט מבינים את מעשהו.

לאחר מכן נגשו כמה נוסעים ושאלו את הרבי, "מי אמר לך להסתפל בתמונה", והוא בחכמתו השיב להם, "כל אחד עם היצר הרע שלו, לכם יש יצר הרע קטן, ולי יש יצר הרע גדול", תוך שהוא לוחש באזניו את מאמר חז"ל (סוכה נב.) 'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו'.

הארבע כלו והדברים חוצבי הלהבות שיצאו מפי הרבי מסטראפקוב, גרמו לקדוש שם שמים עצום עד שבטוחני שכל מי שהיה באוטובוס באותה נסיעה מתל אביב לירושלים, לא שכח את דברי הרבי לעולמים. (חשוקי חמד - ברכות)

והיה אדם ירשה והיה ירשה שער איביו וישראל עשה חיל (כד יח)

לאחר הסוחרים שרגיל היה להתייעץ עם רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל בעניני מסחרו, אמר רבי בן ציון לפתע, "סוחר ראוי שידע אלו חדושים מתחדשים בעולם הטכנולוגיה, שמעתי שבסעיר מינכן שבגרמניה עומדת להתקים תערוכה טכנולוגית שתציג את החדושים וההמצאות, מן הראוי שתסע לשם".

הסוחר התפלא כי התחום הזה כלל לא שיך לעסקי מסחרו, ומה לו ולתערוכה המדברת, אולם מאחר והיה אמונו על אמונת חכמים עזה, האמין ששכינה מדברת מתוך גרונם של חכמים ועצתם עצת התורה, הוא לא שאל מאומה, אלא נסע ליריד כהמלצת החכם, ללא שהיה לו משג איזה ענין ימצא בו.

הסוחר שוטט ביריד, ומאחר ולא היה לו ענין בתכניו, התפנה לבחון את משתתפיו, אחד הסוחרים התענין למקום מגוריו וכששמע שהוא מישראל, הציג עצמו כבעל חברה ענק שזה זמן רב רצה לפתח נציגות בירושלים, אלא שלא מצא פנאי לנסע ולהתענין, אם הוא מסכים, יחתמו מיד על הסכם.

אחר משא ומתן קצר חזר האיש עם הסכם הנציגות שהתאים למסחרו, כבר במהלך הנסיעה חתם על חוזה שכירות של חנות במקום מרכזי עם שכנו לטיסה, ומכאן פרץ מסחרו עד שהפך לעשיר מכלל. (יגילו במלכם)

וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הפהן ויקם מתוך העדה ויסח רמח בידו (כה ז)

לפני שנים רבות הזדמן לי לנסע באוטובוס מתל אביב לירושלים, כשהרהר"ק רבי יחזקאל שרגא מסטראפקוב זצ"ל יושב לדי, לפתע הרים הרבי את עיניו הקדושות והבחין שבאוטובוס תלויה כרזת פרסמת עם תמונה לא צנועה, והוא נגש לנהג ודרש בתקף להסירה באמרו, "אני משלם על הנסיעה בכסף מלא, ואין כל הצדקה שאאלץ לטמא את עיני בתמונה זו".

הנהג סרב, וגם לאחר שהרבי דרש פעם שניה ושלישית, עמד בסרובו

הצליח לקבוע זאת, בשעה שעד עכשו איש לא הצליח להפיר בכך, אחר שהמפקד הבטיח שלא יעשה לו מאומה, השיב היהודי, "מפני שראיתי שענין זו מסתכלת עלי באפן קצת אנושי". (כוכבי אשר)

לכה אינצף אטור יעשה העם הזה וגו' באחרית הימים (כד יד)

ספר הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמראן זיע"א. פעם הפה אחד על לחיו של הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א, ורבי אלימלך מיד הכריז ואמר, "רבנו של עולם אני מוחל בלב שלם ובלב שמח, ושלא יענש שום אדם בסבתי חלילה".

באחד השיחים שמע מורי חמי רבי אברהם מרדכי מפניטשוב זצ"ל מפי רבו רבי אלימלך מליז'ענסק, "ינוחו מלחלק עלי שנתים, ואביא משיח וגאלה שלמה".

עוד שמע מורי חמי רבי אלימלך, "חדוש נפלא לי על התנאים שצפנו ברוח קדשם עד סוף כל הדורות, וכתבו כל כך גזרות רעות ויסורים שהיו קדם ביאת משיח, ולא ראו שאלימלך יהיה בעולם, וכל אלו הרעות והגזרות כבר המתיק אותם ובטל אותם אלימלך". (נתיב מצותיך, אמונה)

נאם שמע אמרי אל וידע דעת עליון מחזה שדי יחזה (כד טז)

בעת שהזדמן הרה"ק רבי דוד מטאלנא זיע"א לעיר שפולא, הוא שאל את אנשי המקום האם קים בעיר יהודי שעוד זכה להפיר את הרה"ק הסבא משפולא זיע"א, ומשנענה כי יש בעיר זקן שהפירו, בקש שביאווה אליו.

כשהגיע לפניו, בקש רבי דוד שיאמר לו דבר ששמע מהרבי משפולא, והזקן אמר בשם הרבי, כי התורה העידה על בלעם, נאם שמע אמרי א-ל וידע דעת עליון מחזה שדי יחזה, ועם כל זאת, הוא נשאר בלעם הרשע.

כששמע רבי דוד מטאלנא את הדברים, מהר להסתגר בחדר שלשה ימים רצופים, אחר יצא ואמר, "התבוננתי בעצמי ועשיתי חשבון הנפש, וראיתי שאני ב"ה נקי". (כנסת דוד)

פרשת בלק

מעניין שטוב

כשהנאצים ימ"ש עלו לשלטון בגרמניה, אחד המקומות הראשונים שספג את נחת זרועו של האספסוף האנטישמי הייתה החנות הנודעת "שטוב'ס קוועלע" [=המעין של משפחת שטוב], חנות הכלבו הענקית, החנות השנייה בגודלה בפרנקפורט ומהידועות ביותר בגרמניה כולה. החנות, שהשתרעה על פני רחוב שלם מרובע, סימלה את עושרם של היהודים, והיא שימשה כמטרה נוחה לתסכולי קנאתם הצורבת של שונאי ישראל, בזריקת אבנים, ניפוץ שמשות ועוד התנכלויות כהנה וכהנה.

גם השלטון הנאצי לא טמן ידו בצלחת. ברחובות ברלין הסתובבה משאית ענקית ועליה מיצג אנטישמי נורא. על המשאית נבנה דגם גדול של החנות "שטוב'ס קוועלע", במלוא עוזה ותפארתה, ולידו דמות של יהודי נודד, לבוש בגדים קרועים ושקו המטולא על שכמו, כשדמות זו אמורה לסמל את בעל החנות, הרה"ח רבי יהודה אלכסנדר, המכונה ר' לייבוש, שטוב. על המיצג נתלה שלט ענק ובו נאמר: "בעוני ובחוסר כל - הגיע היהודי אלינו, ואת כל העושר הגדול הוא עשה מאתנו".

כל תושבי פרנקפורט ידעו שמדובר בחנות יהודית מובהקת, וזאת בשל קידוש השם העצום שנעשה שם: היה זה בית העסק היחיד בגרמניה, בסדר גודל שכזה, שסגר את שעריו בשבת כליל. היו רבים שמצאו היתרים שונים ומפוקפקים, כמו שותפות עם גוי והפעלת העסק בשבת כשהגוי הוא הבעלים ליום זה. אך ר' לייבוש שטוב עמד על שלו וסגר לחלוטין את דלתות החנות בשבת קודש.

כדי להבין את גודל הניסיון שיש בכך, ראוי לדעת כי באותם הימים היה מקובל לשלם משכורות בסוף כל שבוע, והגויים נהגו לרכז את קניותיהם ביום השבת, לקראת יום המנוחה השבועי שלהם ביום ראשון. המשמעות של חנות סגורה בשבת הייתה איבוד נתח הקניות העיקרי של החנות, וזליגת קונים פוטנציאליים למתחרים ששיוועו ללקוחות.

עם זאת, היה לר' לייבוש סיעתא דשמיא מופלגת עד מאוד: גויי פרנקפורט נתנו את אמונם דווקא ברבי לייבוש, לפי ששמו הלך לפניו כאדם ישר ונאמן, והם ביקשו לקנות רק אצלו. עד כדי כך הגיעו הדברים ששעה ארוכה לפני צאת השבת כבר התאסף קהל קונים גדול שצבא על דלתות החנות והמתין לפתיחתה עם צאת השבת. כשר' לייבוש היה מגיע לאחר הבדלה, היה עליו לפלס דרך

בין ההמון שהאיצו בו למהר ולפתוח.

ידעו לספר באותם הימים כי הבישוף הנוצרי של העיר מיינץ אמר פעם לקהל שומעיו: "רצונכם לראות מה היא אמונה פשוטה ותמימה? הביטו וראו על היהודי שטוב ועל חנותו הענקית. היהודי סוגר את חנותו בשבת בקפדנות יתירה והוא מפסיד בכך כסף רב, כשליש מתוך ההכנסה הכוללת שלו, ולא זו בלבד שהוא אינו מצטער על כך, הוא שמח על שמירת השבת..."

דווקא ההתפרצות האנטישמית נגד החנות הגדולה הייתה בהשגחה פרטית המסובב להצלחת המשפחה, שכן בני המשפחה, סוחרים מפופלים ונבונים, הבינו כי הם כבר לא יוכלו להמשיך את עסקיהם כרגיל באווירה הרעילה של גרמניה הנאצית, וחיסלו את החנות, אותה פתחו מחדש בראש חודש ניסן של שנת ת"ש, במרכז העיר ירושלים, והיא קיימת עד עצם היום הזה כחנות מרכזית וחשובה ביותר.

איך הגיע ר' לייבוש להצלחה כבירה שכזאת? הטו אוזן והקשיבו לסיפור נפלא על כוחם של צדיקים.

אחד הקונים היותר עשירים בחנות ההלבשה של ר' רפאל בעיר באבוב היה הפריץ הנודע של הכפר הסמוך 'סטרוש'. הפריץ היה מגיע מפעם לפעם ורוכש את מיטב התוצרת המשובחת שהוצעה למכירה בחנות. היה זה ביום מהימים כשהפריץ הגיע לחנות ומבטו נפל על אברך חסידי שעמד בחנות ועזר בסידורו ובארגונו. האברך מצא חן בעיני הפריץ, והוא התעניין אצל ר' רפאל לטיבו של אברך זה אותו לא הכיר.

משנענה ר' רפאל כי אברך זה הוא חתנו, ושמר לייבוש שטוב, התעניין הפריץ מהיכן ירק זה חי ומאיזה מקום הוא מביא את פרנסתו?! ר' רפאל השיב לפריץ כי חתנו עדיין אינו עוסק בעבודה כלשהי, ולעת עתה הוא מסייע בידיו בתפעול החנות. הפריץ ההרהר לרגע ואמר: "הלוא חברים אנחנו זה שנים רבות. הנה הגיע הזמן לשלם לך את שכר החברות שלנו".

"הלא ידעת", המשיך הפריץ ואמר, "שבכפר שבבעלותי יש בית מרזח גדול ומרווח, והוא סמוך ועומד על יד הרציף של תחנת הרכבת. תחנת הרכבת של סטרוש היא תחנה מרכזית לערים ולעיירות רבים, ואלפי אנשים

עוברים שם מדי יום ביומו. בית המרזח הזה הוא מקור פרנסה איתן לכל מי ששוכר אותו. הנה חוזה השכירות אותו חתמתי עם השוכר שהחזיק בו עד עתה מסתיים בקרוב, ובכן הנה הצעתי להשכיר את בית המרזח לחתנך, וכך הוא יוכל למצוא את פרנסתו בהרחבה."

ר' רפאל, שידע את טיבו של המקום שוקק החיים והכיר את מנהגם של הגויים לקנות משקאות חריפים כדי לשתות בנסיעתם הארוכה ברכבת, שמח מאוד על ההצעה ביודעו כי זוהי הזדמנות לפרנסה טובה בהרחבה עצומה. הוא אפילו לא שאל את חתנו ר' לייבוש האם הוא מסכים להיכנס לעסק זה, וחתם עם הפריץ על חוזה שכירות בית המרזח שיחל בעוד כשלושה חודשים. בדעתו של ר' רפאל הייתה להפתיע את חתנו ולהודיע לו על כך בסמוך לזמן בו יהיה עליו ליטול על שכמו את עול ניהול בית המרזח.

כשהחסידי ר' יעקב מנדל, מחשובי המסתופפים בצילו של הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זיע"א, קיבל את הידיעה כי עומד הוא לקפח את פרנסתו, חשך עולמו עליו. מנהל החשבונות של הפריץ טרח להודיע לו כי הפריץ אינו מתעתד לחדש עימו את חוזה השכירות של בית המרזח, וכי יש בדעתו להשכיר את בית המרזח ליהודי אחר: לייבוש שטוב חתנו של רפאל מחנות ההלבשה בעיר באבוב.

לאחר שהתאושש מעט מהידיעה המפתיעה שנחתה עליו כרעם ביום בהיר, ידע ר' יעקב מנדל את אשר עליו לעשות. הוא קם ונסע לרבו הרה"ק רבי שלמה ובכה לפניו תמרורים. ר' יעקב מנדל סיפר לרבי, כי הוא שוכר את בית המרזח מהפריץ זה כחצי יובל שנים, בתנאים מצוינים, וכי משם הוא מוצא את פרנסתו בהרחבה. והנה זה עתה נודע לו כי לייבוש שטוב, החתן הצעיר של ר' רפאל מהעיר באבוב, חותר תחתיו ואף עלתה בידו להוציא ממנו את שכירות בית המרזח ולהעבירה אליו.

ויהי כשמוע הרה"ק מבאבוב את דברי ר' יעקב מנדל, חיל ורעדה אחזו. הלא כנודע היה הרה"ק מבאבוב נכד להרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, בעל 'דברי חיים', והרי הדברי חיים היה מקפיד ומחמיר מאוד שאדם לא יסיג את גבולו של אדם אחר באופן כזה ודומה לו. כשאדם מוחזק בשכירות, איסור חמור הוא לרדת לחייו ולהוציא בלעו מפיו.

תיכף ומיד ביקש הרה"ק מבאבוב מהמשמש בקודש לקרוא אליו את ר' לייבוש שטוב, ויהי עם כניסתו לחדר רבו, קם אליו

עצה עבדית? ולר' חיים אכן הייתה עצה טובה עבורו. הוא פעל שוב אצל ראש העיר של פרנקפורט והשיג לר' לייבוש רישיון מיוחד להובלת עגלת מכירות ברחבי התחנה. ר' חיים גם קנה עבור ר' לייבוש את העגלה, שכמובן יכולה הייתה להחזיק כמות גדולה מאוד של חפצים למכירה. ההצלחה הגדולה המשיכה להאיר פנים עם ר' לייבוש עד כדי כך שגם את העגלה היה עליו לחזור ולמלא כמה פעמים במשך כל יום ויום.

באותם הימים חלם ר' לייבוש חלום מפתיע: הוא ראה שברצפת הבית בו הוא מתגורר נובע מעיין מים ובו דגים לרוב, והוא עומד ודג אותם. כשהגיע חודש תשרי נסע ר' לייבוש לבאבוב וסיפר לרבי את החלום אשר חלם. הרבי האזין לחלום ואמר: "דגים הם סימן מובהק לריבוי במזל ולברכה; מים חיים הם גם סימן לשפע רב. החלום בא להורות לך להרחיב את עסקיך, כי ברכה והצלחה מזומנים לך מהשמים."

היה זה כשר' לייבוש כבר הצליח להשיג סכום כסף גדול, ובעצה אחת עם ר' חיים קלויזנר הוא רכש חנות של מכשירי ברזל שהוצעה למכירה. את שם החנות קבע ר' לייבוש: "שטוב'ס קוועלע", על שם המעיין אותו ראה בחלומו, וגם שם הוא הלך מחיל אל חיל וראה הצלחה מופלגה. החנות הפכה לחנות כלבו ענקית, והיו מספרים שבכל פעם שר' לייבוש היה משלם משכורת לפועליו, היו הפועלים עומדים בשורה ארוכה שהתארכה לשני רחובות.

היה זה בשנת תרפ"ט כשהרה"ק רבי בן ציון מבאבוב זיע"א הי"ד, בנו של הרה"ק רבי שלמה, הגיע לנפוש בעיר המרחצאות 'וייסבאדן' הסמוכה לפרנקפורט. ר' לייבוש שטוב נסע לשם והזמין את הרבי לבוא לפרנקפורט כדי לראות עד כמה כוחה של ברכת צדיק. ואכן, הרה"ק רבי בן ציון היה במקום, וכשחזר משם לבאבוב סיפר לאנשי שלומו שאין לשער עד כמה גדולה היא עשירותו של ר' לייבוש אותה קיבל תמורת אותה נזיפה שקיבל מהצדיק.

על הפסוק (במדבר כב ב): **וַיֵּרָא בָּלֶק בֶּן צֹפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרֵי** פירש הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזנסק זיע"א בספרו 'נועם אלימלך': "כי בלק היה מבין בישראל שיכולין לפעול בדיבור שלהם כל מה שרוצים, על דרך שאמרו (מו"ק טז): 'הצדיק גוזר והקב"ה מקיים', וזהו 'וירא', לשון הבנה, שהבין 'את כל אשר עשה ישראל' הוא 'לאמורי', כלומר, בשביל אמורי הוא הדיבור. וזהו שאמרו 'אין כוחן אלא בפיו'."

קלויזנר החל לשוחח מעט עם ר' לייבוש, ומיד נוכח לדעת כי אין מדובר כאן בסוחר מפולפל וממולח כדבעי, כי אם בחסיד בטלן שכמעט ואינו יודע כלום מהלכות משא ומתן.

לאחר שר' חיים התהרהר וחשב כיצד יכול הוא למלא את רצון הרבי, הוא אמר לר' לייבוש: "אין לי אפשרות לענות לך תיכף ומיד בעצה הגונה ונכונה. אין רצוני להיות נבהל להשיב, ולכן בימים הקרובים אתייגע ואחפש דבר המתאים למידותי וליכולותי, ותיכף כשיהיה לי רעיון טוב, אצור עמך קשר."

למרות שר' חיים ניסה למצוא אפיק פרנסה נכבד לר' לייבוש, הרי שכל מה שעלה בידו היה להשיג עבורו רישיון ורוכלות בתחנת הרכבת. בהיות ר' חיים מקורב לראש העיר הוא השיג לר' לייבוש רישיון למכירת מוצרי סדקית ושאר מיני חפצים זעירים ומזכרות קטנות לנוסעים הרבים הגודשים את תחנת הרכבת.

מלבד השגת עצם הרשיון, ארגן ר' חיים קלויזנר את כל מה שר' לייבוש היה זקוק בכדי לפתוח בקריירת הרוכלות. הוא קנה לו תיק עור גדול ומילא אותו בשלל מיני חפצים: עטים ופנקסים, סכינים ופנסים, ועוד כהנה וכהנה מוצרי סדקית. במשך שעה קלה הסביר ר' חיים לר' לייבוש את רזי המקצוע ואת המחיר שעליו לבקש עבור כל דבר ודבר שהוא מוכר.

כשהוא מברכו להצלחה שלח ר' חיים קלויזנר את ר' לייבוש לתחנת הרכבת כשהוא אומר לו: "נתראה בערב ונראה מה הצלחת למכור."

בקושי חלפה שעה והנה ר' חיים רואה את ר' לייבוש מגיע אליו, פושט את התיק מעליו ומתיישב מולו. המחשבה הראשונה של ר' חיים הייתה: אוי ויי, הבטלן כבר התעייף ואיבד את סבלנותו. אלא שר' לייבוש הראה לו את התיק הריק ואמר לו: "אל תשאל, כבר הספקתי למכור את כל תכולת התיק. מכל עבר נדחקו אנשים כדי לקנות את הסחורה שהצעת, וכך גמרתי את המלאי כולו."

נזעק ר' חיים ואמר: "אל תהיה בטלן ואל תפשוט את התיק. בכל הכסף שהרווחת, לך וקנה עוד כהנה מוצרים למכירה, ותמחר לחזור לתחנה כדי למכור אותם." שוב עברה שעה ור' חיים שוב רואה את ר' לייבוש עם תיק ריק. ר' חיים נזעק ואמר: "מה לך נרדם, אל תעצור לרגע! הרי רואה אתה שחפץ השם בידך הצליח וברכת שמים במעשי ידיך."

לאחר שלושה ימים בהם ר' לייבוש לא מצא מנוח לכף רגליו, הוא פנה לר' חיים ואמר לו: "הלא תראה שכשל כוחי מלרוץ עשר פעמים ויותר מתחנת הרכבת לחנות וחזור כדי להביא שוב ושוב אספקה שוטפת וחדשה של סחורה למכירה. אולי יש לך

הרבי ונזף בו בקול רם: "הנשמע כזאת? האם מותר להשיג את גבולו של יהודי ולגזול ממנו את בית המרזח ממנו הוא מתפרנס? הלא ידעת את דעת קדשו של זקני הדברי חיים על חומרת עניין זה."

ר' לייבוש פרץ בבכי ואמר לרבי: "סהדי במרומים שאין אני יודע על מה הרבי סח. אין לי בית מרזח ואין בדעתי שיהיה לי בית מרזח! בכלל אין לי כל עבודה ופרנסה, ועדיין סמוך אני על שולחן חמי ר' רפאל. אם איני עוסק במסחר כלל - כיצד יכול אני להיות חשוד בשבירת מטה לחם של אנשים אחרים?"

ר' יעקב מנדל שעמד בפינת החדר לא התרגש מדמעותיו של ר' לייבוש ואמר לו: "בעיני ראיתי את החוזה שערך חותנך ר' רפאל עם הפריץ מ'סטרוש' אודות שכירותך את בית המרזח המקומי; מנהל החשבונות שהראה לי את החוזה, הוא זה שגם הודיע לי שעלי לעזוב את בית המרזח כיון שאתה הוא זה שעתיד להיכנס במקומי."

אדהכי והכי הוזעק ר' רפאל להגיע אל ביתו של הרבי, ולאחר שהתברר לו הנידון פתח וסיפר לרבי ולר' יעקב מנדל כי כלל לא עלתה על דעתו לבקש כזאת מהפריץ. כל שהיה, שהפריץ הוא זה שהציע לו את שכירות בית המרזח, והוא לפי תומו חשב שבית המרזח התפנה מרצונו של המשכיר. "בתום לב ובנקיון כפיים", הצהיר ר' רפאל, "חתמתי על חוזה זה."

הרה"ק מבאבוב שהאזין לדברי ר' רפאל בתשומת לב מרובה, אמר: "ניכרים דברי אמת! נראה אכן כי נאמנים דבריו ולא בזדון לבך עשית זאת. עם זאת, למרות שאינך אשם בדבר, מבקש אני ממך כי מכאן תסע אל הפריץ, בעל בית המרזח, ותאמר לו כי חלילה לך מלהסיג את גבולו של ר' יעקב מנדל, ואדרבה, בשם החברות שביניכם, תבקשנו שיחדש עם ר' יעקב מנדל את החוזה בהקדם כמקדמת דנא."

ר' רפאל מיהר לצאת מחדרו של הרבי ולעשות את ציוויו, והרבי פונה לר' לייבוש ואומר לו: "לייבוש יקירי, הרי לשווא חשדתי בך, ומחוייב אני לפייסך כהוגן! שמע בקולי ועשה כעצתי: עזוב את מקומנו כאן ותסע יחד עם משפחתך להשתקע בעיר הגדולה פרנקפורט. אתן בידך מכתב לתלמידי ר' חיים קלויזנר, המתגורר שם, בבקשה שישקוד על תקנתך וימצא לך פרנסה הגונה, ומבטיח אני לך שתצליח ותעלה מעלה מעלה."

כחסיד נאמן ציית ר' לייבוש שטוב לדברי הרה"ק מבאבוב, וישם לדרך פעמיו. ר' לייבוש ארז את מטלטליו והגיע לפרנקפורט, שם שכר לעצמו דירה קטנה. עוד באותו היום הוא כבר היה אצל ר' חיים קלויזנר והראה לו את מכתבו של הרבי הנערץ. ר' חיים

מילין יקירין וחדושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מילה-תא חד-תא

חדתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

חשיבות עבודת ה' בדורנו

גדולה כזו בבחינת "ישראל" מלשון שר ושליט כי חביב הוא לפני הקב"ה במאוד מאוד.

להחדיר בלב חשיבות עבודתו בדור זה

ברכה זו של בלעם הרשע לא נתהפכה לקללה, ונשארת לתמיד. ומשכך יש לו לכל אדם להכניס זאת בעמקי לבבו ולדעת כמה גדולה היא ההערכה שמייחס הקב"ה לכל עבודה והתגברות בזמן שאין בית המקדש, ובפרט בדורנו שנמצאים בעמקי הגלות. ויהודי שנותן מעצמו משהו לנחת רוח לקב"ה הרי שעולה ומתגברת הקירבה שזוכה במעשה זה, ואף כי אינו נראה לעין, יום יבוא וידע כמה כל מעשה דיבור ומחשבה וכל פסיעה ופסיעה שפסע לקראת בוראו, חשובים ונכבדים ויזכה על ידם לאור באור החיים את ה' בבחינת שר וחשוב הלא היא בחינת "ישראל".

אכן בזמן שהיה משכן ובית המקדש שהרגשנו קרובים עד כדי שאמרו במדרש (שמו"ר לו א), 'משוש כל הארץ' (תהלים מח ג) שלא היה אחד מישראל מיצר כשהיה בית המקדש קיים, למה, שהיה אדם נכנס לשם מלא עוונות והיה מקריב קרבן ומתכפר לו, אין שמחה גדולה מזו שהיה יוצא צדיק. וכשקרובים כל כך היו בני ישראל בבחינת 'יעקב', שלא היה נחשבת העבודה בפני עצמה, שכן בקלות יכלו לעבוד את ה', ועצם קיומו של המשכן הוא זה שהוסיף נחת רוח בעבודתם כדי שיזכו לבחינת 'ישראל'. אך בזמננו שאין משכן ובית המקדש, אזי כל נדנדוד עבודת קודש מתקבל לנחת רוח ביתר שאת משהיה בזמן המקדש, כי מתוך ההסתרה קשה פי כמה לעמוד בגבורה ולעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, ממילא כל יהודי במעט עבודה זוכה לקרבה

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (כד ה). ביאר רש"י ע"ה, 'אוהליך יעקב' מדבר על זמן שהיה משכן ובית המקדש, 'משכנותיך ישראל' בזמן שבית המקדש חרב שנתמשכן בעוונותינו. וקשה להולמו, שכן ידוע כי שם יעקב רומז לדרגה פחותה בבחינת 'עקב', ושם 'ישראל' לשון גדולה ושררה, ככתוב (בראשית לב כט) 'ויאמר, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל', אם כן יש לנו להבין מדוע כאן רואים אנחנו כי בזמן בית המקדש שהייתה העבודה והקרבת הקרבנות נאמר 'אהליך יעקב', ובזמן שחרב הבית ואין לנו כהנים בעבודתם נאמר 'משכנותיך ישראל' הרומז לדרגה גבוהה.

מתרץ השפתי צדיק מפילץ ע"ה (אות מ"ו) כי

מילתא דפליאה

חיות הצדיקים בזכות ברית המילה

בעל הטורים 'עפר' בגימטריא 'ערלה בחול', ומשום זה ניצלים הצדיקים מקללת אדם הראשון 'ואל עפר תשוב' ונשארים חיים על דרך צדיקים במיתתן קרואים חיים, ולזה התאוה בלעם למיתתם של צדיקים שבשרם ישכון לבטח, בזכות מצות מילה והטמנת הערלה בעפר.

הצדיקים שבים לעפרם שעה אחת בלבד

ועל עצם התמיהה איך זכו אותם הצדיקים להינצל מעונש מיתה שנגזר על אדם הראשון, אפשר לתרץ כמו שאמרו בגמרא (שבת קנב:) שאחאי בר יאשיה נשאר בחיים בהיותו בקברו, ואמר על זה רב נחמן שעונש מיתה שנגזר על אדם הראשון יתקיים בו בשעה אחת לפני תחיית המתים, שישבו לעפרו ומיד אחר כך יקום עם שאר המתים. וכן יש לומר אצל יעקב אבינו ורבינו הקדוש שישבו לעפרם שעה אחת קודם תחיית המתים.

הצדיקים קונים את גופם בשינוי מעשה

עוד יש לומר, כיון שהצדיקים מזככים את גופם עד שהוא משתנה מכפי שהיה בראשית יצירתו, וכיון שאין זה אותו הגוף שהיה בהם מתחילה הרי הם קונים אותו בשינוי מעשה, ולכן אינם מחויבים להחזיר אותו לאחר מותם, ולא על גוף כזה נגזר 'ואל עפר תשוב', ולכן זוכים להישאר חיים בגופם.

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו (כג, י). מובא בגמרא בכמה מקומות, שיש צדיקים שלא שייך בהם מיתה. יעקב אבינו נאמר עליו (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת, ורבינו הקדוש מצינו (כתובות קג.) שהיה מגיע לביתו בכל ליל שבת. ויש להבין, הרי בחטא אדם הראשון נגזרה מיתה על כל בני אדם, ואיך נפטרו אותם הצדיקים מעונש המיתה. אומר **החיד"א ע"ה**, כיון שנוהגים לשים הערלה אחר המילה בעפר, והרי מקצת נפש ככל הנפש, אם כן בזה יכולה שתתקיים גזירת 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב' (בראשית ג יט), ושוב אין צריך שישבו הגוף כולו לעפר, ובכך נפטרו אותם הצדיקים מן המיתה.

הצלת הגוף בזכות ברית מילה

על פי זה פירש **רבי שמחה בונם מגור ע"ה בעל לב שמחה** (ברית מילה) את לשון הברכה הנאמרת לאחר ברית המילה 'על כן בשכר זו אל חי חלקנו צורנו צוה להציל יידידות זרע קדש שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו, כי בזכות המילה וקבורת הערלה בעפר אפשר להציל את הגוף כולו מרדת שחת.

לכך התאוה בלעם הרשע באמרו **תמות נפשי מות ישרים**, כי מתחילה אמר **מי מנה עפר יעקב**, והוא רמז לברית מילה כמו שכתב

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

השימוש בכל מידה תלוי במקום והזמן

אך לתכלית הרע, ב'עין טובה' משתמש הרשע לרוחניות, שיש לו עין טובה שמסתפק בג' עמודים, 'עמוד התורה' במיעוט לימוד התורה, גם שאינו לשם שמים רק להתפאר, במיעוט 'עבודה', די לו הליכה לבית הכנסת בשחרית, וגם זו מצות אנשים מלומדה ובחפזון וכו'. ובמיעוט 'צדקה', ומימיו לא נתן מעות אתרוג ומגלה, די לו בערב יום כיפור שנתן עבור נרות, וכדי לשתות וכו'.

וכן נוהג ב'רוח נמוכה', שאומר מה אני ספון וחשוב ליכנס בגדר החסידות, הרי מי אני ומה אני בשפלות ונמיכות קומה, אך רק בזה יש לו רוח נמוכה, מה שאין כן בתאוות עולם הזה לפתע הוא אומר שאין ראוי שום אדם לעושר וכבוד חוץ ממנו. כך גם 'נפש שפלה', יש רשע מאריך רוחו ברעתו כל מדות טובות בשקר וגאווה, הולך כל היום בתפילין, ועוסק בתורה כל הימים והלילות ומסתפק בבגדים בלויים ופת חריבה וכל זה לגאווה ולשקר.

'מה בין' - הכיצד ידע להבחין ביניהם הרי הנהגתם כלפי חוץ נראית שווה

וכדי שלא יטעה אדם ויתן לפעמים דופי בצדיקים גמורים, ויצדיק את הרשעים של שקר וגאווה, שכן לפעמים גם צדיק גמור מתנהג כך בפת חריבה ובכל הדברים, וכיצד ידע מה כוונת האדם, האם כל כוונתו כשמתהלך בכל המידות הטובות היא לטוב ולעבודת ה' באמת ובתמים, או שכל כוונתו כדי שיכבדו אותו וכדומה. על כן מקשה התנא מה ביניהם, הכיצד נדע מה עומק פעולתם, הרי שניהם נוהגים באותם הדרכים, ואיככה נדע מיהו הצדיק ומיהו הרשע. וזה שדייק התנא אחר שמסר הסימנים ואמר 'מה בין', שאתה לא תכיר אותם על ידי הסימנים שמסרתי לך, כי אינו ניכר לעינים אלא לבוחן לבבות, הלא החילוק שאלו אוכלין בעולם הזה ועל ידי זה נוחלין העולם הבא שעושים הכל בקדושה ובהתפשטות הגשמיות, ואלו יורשין גיהנם בעולם הזה תרתי גיהנם, וסוף שלהם יורדין לבאר שחת, ואתה לא תכיר על ידי סימנים הללו אלא בוחן לבות וכליות, ושפתים ישק ודברי פי חכם חן.

בידו, הצדיק יש לו עין רעה ברוחני, שאין עינו שבעה בכל מעשים טובים שעושה, ממש כמו שיש לרשע עין רעה בגשמי. [כמו שהבאנו כמה פעמים מה שכתב באפיקי יהודה (דרוש מקוה מים ערבי נחל יג) בשם הספר הקדום רוח חן: כי הוטבע האדם בכח המתאווה, שיבקש וישתוקק ליותר ממה שיש לו ושלא יסתפק במה שכבר השיג, כל זה הטביע לו יוצר בראשית ברוך הוא, כדי שעל ידי הכח הזה התואב והכוסף יבקש לעלות במעלות בדרכי התורה והמצוה ומה שהשיג כבר ממנה, יחשב לו למעט מזער, ולא יחזיק טובה לעצמו לומר די מה שלמדתי ומה שעשיתי].

רוח גבוהה ונפש רחבה - בעבודת ה'

וכן במידת 'רוח גבוהה', כי הרשע יש לו מידה רעה זו בגשמיות, והצדיק יש לו מידה זו ברוחניות, שמשתמש במידה זו נגד היצר הרע המפתה אותו ומונע אותו מעבודת ה' ומהתעלות באומרו כי מה הוא אנוש שילך בגדולות האלו לעבוד השם יתברך עיקרא ושורשא דכל עלמין, ונגד זה יש לו רוח גבוהה, שיודע כמה גדול ונישא הוא שזוכה לעבוד את ה', ועד כמה מצפה הקדוש ברוך הוא לעבודתו, ורק הוא יוכל לעשות את העבודה המיוחדת, ועומד מול הענווה הפסולה שמבקש היצר להכניס בו, ויודע ומברר בעצמו כי אכן כל העולמות תלויים במעשיו, ולא רק שזו אינה גאוה המאוסה אלא אף למצוה תיחשב לאיש ההוא, שאת המידה המגונה של הגאווה לוקח לעבודת ה' כדי שעל ידה יוסיף ויתעלה בעבודתו יתברך.

ובמידת 'נפש רחבה' משתמש תלמידו של אברהם אבינו ע"ה כדי להרחיב דעתו שיוכל לעבוד את ה' יתברך בדביקות אהבה כמו הנביאים, ולכמה דברים צריך הצדיק להרחבת הדעת, שמתאווה הצדיק בכל מיני תאוות שאפשר בעבודת השם יתברך, והרשע יש לו מדה זו בגשמיות בתאוות המותרות בעולם הזה.

מידות טובות באדם הרשע - כיצד

כמו שמצינו מידות רעות שהצדיקים משתמשים בהם לעבודת ה' כך גם הרשעים משתמשים במידות טובות

מאן ה' לתתי להלך עמכם (כב, יג). וברש"י למדנו שרוחו גבוהה ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום.

אמרו חז"ל (אבות פ"ה משנה יט): כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע, וכו'.

הקשה הבעל שם טוב ע"ה, מהי השאלה מה ביניהם, הלא הם דברים ברורים שכתובים במשנה, תלמידיו אברהם אבינו ע"ה יש להם עין טובה ולתלמידיו בלעם יש עין רעה, וכן בשאר המידות ההבדל ברור, ומשאלת התנא נראה כי ההבדל אינו ניכר ולכן הקשה מה ביניהם. ועוד הקשה, וכי עד עתה אין אנו יודעין שהצדיקים נוחלים עולם הבא ורשעים יורשים גיהנם.

בכל מידה ניתן להשתמש לעבודת ה' ולהיפך

מחדש הבעל שם טוב חידוש יסודי בפנימיות העבודה, שגם תלמידיו אברהם ע"ה וגם תלמידיו בלעם הרשע משתמשים באותם המידות, אך בעוד תלמידיו אברהם לוקחים את המידות הרעות ומשתמשים בהם לעבודת ה' הרי שהם מהפכים את המידות לטובה. לעומתם תלמידיו בלעם אף כאשר משתמשים במידות טובות לוקחים הם אותם לצרכי השקרים שלהם ושלא לשם שמים.

עין רעה בקדושה

'עין רעה' בפשטותה היא מידה רעה, אך מחדש הבעל שם טוב שיש עין רעה גם בקדושה והיא טובה, דהיינו שמסתכל על התורה והמצוות שלו בעין רעה שאינו מספיק לו כל תורה ומצוות שעשה, ויש לו עין רעה שמתקנא במעלות הקדושים לעלות במדרגותיהם. ובעוד הרשע יש לו עין רעה וכל טוב שיש לו אינו מספיק לו ואינו שבע, ומתאווה תמיד לעוד, כמו שאמרו חז"ל 'אין אדם מת וחצי תאוותו

הדרך להגיע לידי לימוד לשמה

יעסוק שלא לשמה יוכל לבוא אחר כך ללימוד ולעשות לשמה.

הנחת רוח שיש לה' בלימוד שלא לשמה

עוד יש לדעת, כי חפץ ה' ומשתוקק שיעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, ואף מלימוד כזה עולה נחת רוח לפניו. כפי שדרש הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה בספר **זרע קודש** (תולדות ד"ה אולי): 'אולי ימושני אבי' (בראשית כז יב), יש לרמוז בכאן שילמוד אדם תורה אפילו שלא לשמה כמאמרם ז"ל, כי התורה והמצוות הם מטעמים כביכול לקדוש ברוך הוא אבינו שבשמים. וזהו שנאמר (שם פסוקים ט-י) 'מטעמים לאבין כאשר אהב כו' בעבור אשר יברכך כו', אף שיהיה הדבר בשקר כמו שהיה כאן הענין בשקר, כיון שכוונת יצחק היה לברך את עשו ויעקב לקחם בערמה, כן ילמוד אפילו שלבו עדיין מלא ערמימות, ולא בא עדיין אל האמת הברור.

ואמר 'אולי ימושני', על דרך שפירש הרב **מלובלין** [הרה"ק החוזה מלובלין ע"ה] מה שאמרו חז"ל (עירובין יג): 'משמש במעשיו כו' ואמרי לה יפשפש כו', פירוש שימשמש, אפילו במעשיו הטובים, וימשמש בהם אם נעשו בלא פניות, ואם נעשו על צד היותר טוב, על דרך שהאדם ממשמש בגד משי אם הוא טוב מאוד אם לא, וזהו שנאמר 'אולי ימושני אבי שבשמים, ויראה שהלימוד והמצוות בשקר, 'והבאתי חס ושלוש' עלי קללה', והשיבה 'עלי כו' ולך קח לי', כי ילמוד אפילו שלא לשמה, וקודשא ברוך הוא חדי בפלפולא דאורייתא, ולוקח בגדי עשו החמודות, שלומד בחמדה ותאוה שיקרא רב.

וכל שלומד לשמה אפילו מקצת מחשיב זאת הקב"ה כמו שדרש הבעל **שם טוב הקדוש ע"ה** (בפסוק (דברים ל ד) 'אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך', ולכאורה צריך ביאור, כי הנדחים אינם בקצה השמים אלא בקצה הארץ, ופירש, כי ה'שמים' רומזים לענייני רוחניות ועבודת ה', וה'ארץ' היא כינוי לענייני הגוף והגשמיות, ועל זה אומר הכתוב שגם בהיות האדם מצוי במדרגה נמוכה ומרוחק מהקדושה, אם בכל זאת יש מעט כוונה טובה ונכונה לשם שמים בבחינת 'בקצה השמים', בכוח הנקודה הטובה הטמונה בקרבך, ובכח מחשבה זו 'יקבצך ה' אלקיך' כי מתוך שלא לשמה יבוא בודאי לידי לשמה.

חלילה יעסקו בתורה ולא יעזבוה, כי כאשר לא יעזבו את התורה מובטח להם שהמאור שבה יחזירם למוטב, ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה.

הדרך ללימוד התורה על ידי שילמוד שלא לשמה

יתר על כן פירשו צדיקים בדיוק דברי הגמרא 'לעולם יעסוק וכו' שלא לשמה', שבאו חז"ל ללמדנו שאינו ענין של דיעבד, שאם אין ביכולתו לעסוק לשמה - יעסוק שלא לשמה, אלא כך היא הדרך מלכתחילה בלימוד התורה, שרק כאשר יעסוק בה שלא לשמה יוכל לבוא ללימוד לשמה.

והסיבה לכך הרי היא כביאורו של הבעל **שם טוב ע"ה** (תולדות יעקב יוסף פר' חוקת ד"ה שם בפסוק וישלח) בדברי דוד המלך ע"ה (תהלים קיט נט) 'חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', ובמדרש (ויק"ר לה א) 'אמר דוד, רבונו של עולם בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך וכו', והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות', וקשה להבין, לשם מה בכל יום ויום רצה דוד המלך ללכת למקומות אחרים ורק לפי שרגליו הוליכוהו לבית המדרש נענה להם, הרי דוד המלך היה עוסק בתורה בכל יום ואהב את התורה אהבה עצומה, כפי שניכר מספר התהלים שלו ובעיקר בביטויי שבפרק ק"ט כמו 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף', 'מה אהבתי תורתך', 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב' ועוד רבים כיוצא בהם, וכי לא רצה בעצמו ללכת לבית המדרש ולבית הכנסת.

אלא פירש הבעל שם טוב, בכוונה תחילה הייתה דרכו של דוד ללכת למקום אחר, שידע כי רק בדרך זו יבוא אכן לבית המדרש, 'כי אם ירצה לקום חצות לילה רק לשם שמים ללימוד, יתגרה בו יצר הרע, לכן עצה יעוצה שיתעורר לדבר לעסוק בצרכיו ודרכיו שיש בו שייכות אל היצר הרע, ואחר כך 'ואשיבה רגלי אל עדותיך', וכיוצא בזה בשאר ענינים'. עד כאן לשון קדשו. ממשיך תלמידו הרה"ק **מפולנא בעל תולדות יעקב יוסף ע"ה**, לפיכך אמרו חז"ל שיעסוק בתורה ובמצוות שלא לשמה, שכן אם ינסה בתחילה ללימוד לשמה יעמוד כנגדו היצר הרע בכל כוחו וימנעוהו מכך. רק כאשר

רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה וכו' (אבות פ"ו, מ"א).

להגיע ללימוד לשמה אינו דבר של מה בכך, ואינו מגיע בקלות, וכמו שאמר רבינו **חיים ויטאל ע"ה** כי האומר שלומד תורה לשמה, רבי מאיר מכחישו, כי רבי מאיר אומר שהלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכל המעלות ששנה, והרי רובא דרובא לא זכו לכך, אלא שעדיין לא הגיעו לדרגה זו שעוסקים בתורה לשמה.

וכך כתב **מו"ר זקני ע"ה האביר יעקב** בספרו **פיתוחי חותם** (פר' פקודי לח כא) מעין זה: בא לרמוז ולהזהיר על הלומד תורה שילמדה לשמה, ולא יאמר אדם הריני לומדה לשמה, שהרי רבי מאיר עליו השלום נתן סימנים בהלומדים לשמה, ואם לא יהיו הסימנים ההם בהלומד יבוס ויכלם וישוב לאחור וידע שאינו לומד לשמה, ויתחזק ויוסיף אומץ וקדושה וטהרה עד שיזכה ללמדה לשמה ויוכרו בו סימני לימוד לשמה.

מתוך שלא לשמה בא לשמה

אמנם התכלית הנרצית היא לימוד התורה לשמה, אך גם עדיין לא הגיע לידי כך לא תרפינה ידי מלהמשיך ולעסוק בתורה אפילו שלא לשמה, שכך אמרו חז"ל (פסחים נ): 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה'. והוא חסד הבורא יתעלה עלינו עם קרובו. כי האדם בתחילת דרכו עדיין אינו מבין ערך התורה וחשיבותה, וממילא אינו יכול ללימוד תורה כראוי לשם שמים, ולכן ניתנה הרשות לעסוק בתורה שלא לשמה, ועל ידי שלומד שלא לשמה מגיע לדיקות בנותן התורה, שהרי ידוע כי כח הפועל בנפעל (מורה נבוכים ח"ב פ"ד), ועל כן אף אם כוונתו שלא לשמה כדי להתפאר ולהיקרא רבי או לשאר הנאות עצמיות, אך מאחר שבכל אלו נמצא כח הפועל שהוא הבורא יתברך שמחיה ומהווה כל הבריאה בכל רגע, יכול אף בלימוד שלא לשמה למצוא את חיות הבורא ולהתעורר ללימוד לשמה.

ועל כך אמרו חז"ל 'הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו וכו' המאור שבה היה מחזירן למוטב, שאף אם עוסק בתורה שלא לשמה בבחינת 'אותי עזבו', שעזב את נותן התורה בלימודו וכל מחשבתו לעצמו, עם כל זה אומר עליו ה' 'הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו', הלוואי שגם כאשר יעזבו אותי

חֲסֵד לְאַבְרָהָם
רֵאדֶאמְסֶק

חֲסֵד לְאַבְרָהָם
ר"א מְקַאֲלִיֶסֶק

יְסוֹד הָאֲמוּנָה

סִידוּרוֹ שֶׁל שַׁבָּת

עֶרְבֵי נֹחַל

יִשְׁמַח מֹשֶׁה

תְּנִיא

זְכוּרֹן זֹאת

שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל

תְּפִאֶרֶת שְׁלֹמֹה

יְסוֹד הָעֲבוּדָה

מִגַּן אֲבֵרָהִם

דְּבָרֵי יַחֲזַקְאֵל

פְּרֵי צִדִּיק

צִדְקַת הַצִּדִּיק

דָּגֵל מַחֲנֵה אֲפֵרַיִם

עֲמוּד הָעֲבוּדָה

בְּאֵר מַיִם חַיִּים

יֹשֶׁר דְּבָרֵי אֲמֵת

מִנְחַם צִיּוֹן

אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל

מֵאֹר וּשְׁמֵשׁ

זֶרַע קוֹדֶשׁ

בֵּת עֵץ

אוֹר לְשָׁמַיִם

בְּנֵי יִשְׁשֹׁכָר

אוֹצֵר כַּעַל שֵׁם טוֹב

תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף

נוֹעַם אֱלִימֶלֶךְ

מְנוֹרַת זָהָב הַחֹדֶשׁ

מֵאֹר עֵינַיִם

אוֹר הַמַּאִיר

עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל

קְדוּשַׁת לֹוי

חַיִּים וְחֵסֶד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.

Call 718-407-2479 or email otzarprine@gmail.com